

לן אי מלוכ דהסיבה עדיפא לדמות מלות מורא או לא ופשים דמורא צו עדיף דכוו כמורא. שמים וכדליתא ראשון לציון
 זכרונות די קיז אי אפי"ה עסק דכבוד תורכ עדיף ס"ו ושמש דקאים לפני בעת"ב, איני דקאים לפני בני
 מבורה. דעיקר רבותא דמשג הוא מצום דלא קנע כדליתא ר"ע שלגס שאכלו ולאו דרכיכ למיסב ומי"ע צעי
 לעיסב בפסא. ואשמעינן רבינו סרי מיני שמג, דקאי לפני כע"כ כיינו שמג קצוב ולאו אורחי תמיד למיסב,
 ואשמעינן מו דקאי לפני

שאלת שלום

צג התם בשולי דגריי אעיג דכל
 יומא עביר ליה יקרא וכו'
 קמ"ל. כי היכי דלא ליהי' בשלי'
 דגריי דלא שייך שום כבוד התורה
 שפיקא דהייב כהסיבה בשלמא בתלמוד
 אלא רבו שלמדו תורה דמורה רבך
 כאורא שום משיה לא בעי הם ס'
 אכל כלומד אומנות מהיה שיפטור,
 הילכך אסבירא גאון אעיג וכו' וזה
 פשוט וברור, ולעלמא דרעה דדוקא
 לשיטתו של גאון דמפרש לט"ל כמדרך
 אשה אינה נריכה הסיבה דלאו דרביה
 דעי' למונא, ואיכ בשולי דגריי דלא שייך דך עממא קציה שפיקא,
 ולפיכך הוכרח גאון לאסבירי כה"ג דאעיג דכל יומא וכו', אכן
 לפי' הראשון שכחב הרשעים כשיגיון (קטו). דלעה אינה נריכה
 הסיבה מפני אימת כעלה ופסופה לו, שפשיטת יל דאיעריך
 בשולי דגריי דהיא מפני שיש לו אימה כפי הלומדו אומנות
 וכסוף לו לא בעי הסיבה קמ"ל דלא דמיא לכפיסת האשה לכעלה
 פתיגה לו רשות מן החורה והוא ימשול משליכ כלומד אומנות
 שיכול לחזור בכל יום ואין אימתו החלטיית רק ההגייית.

ואפילו תלמיד בפני רבו צג התם בשולייא
 דגריי אעי"ג דכל יומא עביד ליה יקרא מהוא
 דתימא הוה ליה כדלאו אורחיה קא משמע לן
 ושמש דקאים לפני בעל הבית אי נמי דקאים
 קמי בני חבורה צריך הסיבה * דא"ר יהושע
 בן לוי השמש שאכל חזית מצה בהסיבה יצא
 ש"מ צריך הסיבה ה) והייכא דאיכא זקן או חולה
 ולא מצי אכיל מצה ביבישותא תרו לה דהוי
 פתיחא ואכיל לה כי לא איתמח ונפיק ידי
 חובתיה ואי אייתי לחמא ורמייה בקדירה
 ובשלח

וכי כה"ג ורי"ף ע"כ"ש ופ"ו. וכי הגרי"א ז"ל ס"י תס"א
 ראיב לדבר דבטיין דוקא לא אהמח מכא דמניח בדי ל"ה
 סתמכו וגמטו כ"י אס מלכ אינו יולא ידו סובחא בפסח.
 ואשיג דלפרש"י שם משום דלאו דרך אכילה קאכל לכ
 אין ראיב להכא דקאכיל לה, מכ"מ בגר"א ז"ל ניומוק
 עמו מכא דליתא בשולין ד" ק"כ עלכ דכאי צרייתא
 בשלמא אס מלכ היא אינו יולא ידו סובחא בפסח להס
 עוני אמר רחמנא וכו' לאו להס עוני הוא אלמא דלאו

משום דדרך אכילה כענין. איברא גם לזה הטעם אין ראיב מוכרע מכא דכמחכו וגמטו לנימוח שלח כגיט
 עדין לכדי גמטו. ובעניי נראה דרבותינו כראשונים ז"ל למדו זזה מסוגיא דזכרות ד' ל"ז כחי הבילא סף על
 גז ליתא ציב פרוין כזית מברך עליה כמוליא אמר רבא וכו' דליכא עליה תוריתא דכמחא וידוע פי' בגלגוים
 דביילא הוא פה כשרוי וכו' מוכרע דעה רבינו וכה"ג כפי מה שכחתי צלות הסמוך דמבוסל אפי' איכא
 תוריתא דכמחא סבירא לכו דלא ילא י"ס. כרי מבואר דשרוי וגמטו עד דליכא עליה תוריתא דכמחא אינו מברך
 כמוליא אפי' קנע סעודתו עליו כמשי"כ כמג"א ס"י קס"ס ס"ק כ"ס דלאו להס הוא כלל, ומשי"כ ס"י צו
 ידו מלכ. וכו' דקאמר הש"ס כחולין שם דלאו להס עוני הוא מילתא דפסיקא נקוט כמשי"כ כהו"כ שם דכוו מלי
 למימר משום דלאו דרך אכילה הוא, כיג נימא דכוו מלי למימר דלאו להס הוא לשיטת בגלגוים דכביילא הוא פה
 כשרוי, ולפרש"י כביילא דמיירי במבוסל ומשמע דשרוי אפי' ליכא עליה תוריתא דכמחא מברך כמוליא, באמת
 פרש"י ספס"ס ד' מ"א גבי יולאין צרקיין כשרוי כ"ז שכוא קיום שלח נימוח לגמרי משמע דוקא נימוח לגמרי
 דכיינו סמסכו וגמטו וכטעמא דהש"ס דלאו להס עוני הוא, או כפרש"י דלאו דרך אכילה הוא, אבל לא כגיט
 לכדי גמטו לא נריכא ליתא תוריתא דכמחא יולא צב וכו' וכו' וכו' לעמיה ליענין כביילא, אבל לדעת רבינו וכו' וכו'
 לענין כביילא לא נריכא להס כה"ס. ונראה לכוכיף דגם לשיטת רש"י ז"ל לא נריכא ליעמא דהש"ס דכמחא לגמרי
 ולכ"ע ציימחא לגמרי לאו להס הוא כלל, שכרי צברכות ד' ל"ס א' אי טרימח מכו ומסוק כש"ס חמרי ועצדיכו
 טרימח מברך עליוכו כפשי"ע מ"ס במלתיוכו קיימי ופרש"י כל דבר ככהוש קלח ואינו מרוסק וכסכימו התכ"ד ורמ"א
 וש"א דכונס רש"י דמרוסק לגמרי ונשהנס כפרי אין מברכין אלא ששכל, כמבואר בס"י ר"ב, ובט"ז דהב בקס
 לומר דרש"י אינו מפרש שם טרימח דמשמטו ככי. ואומר אני דאי משמע לרש"י פי' זה כהס ככי ממילא מוכחא
 דמרוסק לגמרי עברך שכי"ב וכצו דלא לוסוף על שם טרימח. ומכ שכה"כ כט"ז מכא דקאמר ר"א כחי חמרי
 דחרומה מותר לעשות מכס טרימח ואסור לעשות שבר ולא קאמר דאסור לרסקן לגמרי, לקי"ע דפשיטא דלקלקל
 כסורי

76
 משי"כ כפי דברי רבינו דהסיבה לפני הרב הוי כיוון, ואיכ איח למחול, והוא נגד דעת הרמב"ם והמחבר, חורני כ"י, אלא פי' כתי"ב
 משי"כ רבינו דכאך סתמא דמילתא לא קפיד איגש, היינו דליכ אפי' האב קפיד כולי שתא, אינו אלא רגון האב, ונעשה
 כבוד לזיית לדבריו, אבל אינו מדרך הכבוד, משויה כספח מחויב והאב לבעל רגונ, ואם אינו מעל היו רשע, ואין הבן מהויב ככבודו,
 דכבוד שמים עדיף, ועיי שאלות פ' בלק, משליכ בתלמיד אלא הרב הוי כבוד ומורה הרב ממש, ואיכ דוחה מלי"ע דהסיבה, אבל מכימ אס
 רזה הרב למחול מוחל, ולא כמשי"כ.
 וגם משי"כ דמשויה דוחה מלי"ע דכבוד הרב מלוה דהסיבה. משום דעשה דכבוד תורה עדיף, לכאורה לא היה ליה לפרש הכי, אלא כמשמעו,
 דעשה דכבוד הרב הוי מהי"ת, ודוחה מלי"ע דכבוד, יאורכנה קשה דמאי ס"ד דמלוה דהסיבה עדיפא למידחי מלי"ע דאורייתא, ואולי
 ס"ד. דהסיבה הוי ככלל פרסומי ניסא, ודוחה אפי' מלי"ע מהי"ת כמו ג"ס, או דהסיבה הוי מיט דרביס ודוחה מיט דאורייתא כמו דלי' צברכות
 די מיג מלוה דרביס שאני, איברא אינה דוחה מלוה דרביס שהיא זכות הרביס למי"ע עגוב צרכי"ס, ועי' משי"כ בס"י קס"ח ח"ת ד' כס"ד, אבל
 ל"י האמת היה קרוב לומר דעממא דריי הוא מצום מהי"ת לחוד, ורבה אינו חולק אלא שרלה למחול, אבל בהלכות הרי"ל גיאות ה' ספס"ס
 מבואר עממא דרכ יוסף משום דעשה דכבוד תורה עדיף, שימ דפשיטא ליה להרי"ל גיאות דכל"ז לא הוי דחי מלוה דהסיבה.
 L

ראשון
(כ"ב)

בהגהת שו"ע [חוי"מ] סימן קס"ג [סעיף ו]. ואין להקשות משם סעיף ו' [בשו"ע], דלענין מסיים הוי כשותפין כידוע להמענין.

ואפילו בהיזק יחיד ליחיד במעשיו לא מעכב, אלא אם כן שיכוא ההיזק מיד, או שעושה זה דבר שהדבר בעצמו מזיק לחבירו, ועיין בשו"ע [חוי"מ] סימן קנ"ה סעיף ל"ב ובסמ"ע [שם ס"ק עג]. [ועיין עוד [שם] סימן שפ"ח סעיף ב' סוף הגה, ושם בסמ"ע [ס"ק י] בשם נמוקי יוסף [בבא בתרא ה: דבור ראשון] אם כבר בא לו נזק אסור לסלקו אם על ידי כך יבוא היזק לחבירו. ולכן פסקתי כאשר היתה ק"ק וורמייזא ביד הצרפתים, ובקשו להפיל ב' ג' בתים שהם בחומה לעשותה עיר פרוצה, שאם כבר גזר הש"ד על בית פלוני אסור להשתדל, כי על ידי זה יגיע נזק לחבירו. מכל מקום כל אלו בהיזק ודאי וברור]. ובזה אין חילוק בין יחיד לרבים רק לענין נותן דמים וקדימת סילוק ההיזק, מה שכל זה לא שייך בנידון דידן.

ובעו"ה אין בידי לעטר דבריי בעיטור סופרים ש"ס ופוסקים קדמונים, כי אין ברשותי שום ספר.

ישראל, ונתרצו למלאות קצת היזקו. אבל לומר לו שיפסיד חובו מצד הדין למנוע מהם ההיזק, אפילו חלילה יש חשש גירוש לא יוכלו לזכות נגד הקצין, וכך הוגד להם מפי גדולים בתורה.

וראיה מהא דקיימא לן בגמרא בגיטין [מה]. דאין פודין את השבויין יתר על כדי דמיהם, והטעם דלא ליגדרו ולייתו, וכדקיימא לן ביו"ד סימן רנ"ב [סעיף ד], *ומכל מקום קיימא לן [שם] דיכול אדם לפדות עצמו בכל ממון שירצה. [ונראה לי דבנדון זה אפילו אחר מצי להשתדל עבורו, וחשש דשבויים חמיר טפי דאחר לא. ובאם לוי תלמיד חכם, ככהאי גוונא גם בשבוי מותר כביו"ד [סימן] רנ"ב סעיף ד']. וכן הא דקיימא לן [גיטין שם, ושו"ע שם סעיף ה] אין מברייחין את השבויים מחשש הכבדת עול האחרים, ומכל מקום פשוט דכל יחיד שיכול לברוח בורה ואין לו לחוש על אחרים. וכן לא אסרו לאצור פירות אע"פ שבלי ספק יש היזק לרבים על ידי יוקר השער, אלא דוקא בארץ ישראל או בעיר שרובה ישראלים ובדברים שיש בהם חיי נפש, והוא בשו"ע חוי"מ סימן רל"א [סעיף כד]. והכי מוכח מדמי כלילא פרק קמא דבבא בתרא [ת]. דאמר להו ערוקו אע"פ שהיה היזק לנשארם, וכן כתב

סימן ריד

ה' כולכם חייבים בכבודי, וקיימא לן [שו"ע יו"ד סימן רמ סעיף טו] אפילו איסור דרבנן. ולמדו מזה מהרא"י בתרומת הדשן [סימן מ] ומהרי"ק [שורש קסו] לענין בן שרוצה ליסע ללמוד או לישא אשה, הובא ביו"ד סוף סימן ר"מ [סעיף כה] ובהגה ע"ש. והלא אין כבוד ה' יותר מלימוד תורה, והרי איתרבי תלמיד חכם מאת ה' [קדושין נו]. ובזהוהר איתא הקב"ה תורה איהו ותורה איקרי. אף כי אמרו רז"ל [עירובין יח:] כל בית שדברי תורה נשמעין בו כלילה אינו חרב, שנאמר ולא יאמר איה אלהי עושי וגו'.

ועל השני, אם היה הבן מחויב לקיים צוואת אמו בזה. (פירוש שציוותה בחוליה שלא ישכיר ביתו להבא לשום אדם, ודר בו לפנים בשכירות שנה תלמיד חכם זקן ובעל מעשים).

היה נראה לכאורה לומר שאינו מחויב לחוש לה, מאחר שלוי מתמיד בתורה יום ולילה לא ישבות, ומשתמש גם כן לעתים בספרי הבעל הבית, וקיימא לן [מגילה טז:] גדול תלמוד תורה מכיבוד אב ואם. ואמרו רז"ל [בבא מציעא לב.] יכול אמר לו אביו היטמא וכי' תלמוד לומר אני

* ומכל מקום קיימא לן [שם] דיכול אדם לפדות עצמו בכל ממון שירצה. עיין שו"ת כנסת יחזקאל סימן י"ח ושו"ת נחלת יהושע סימן ה' ושו"ת מהר"ם מלובלין סימן ט"ו ובית הלל יו"ד [סימן] רנ"ב (בית דר).

ש"ת חוה יאיר . התבואר

חלק ב

בזאון גי . גיו ת"ת זכרך נצי

ונחיק ונצור ת"ת זקוננו וגסנו

ארה"ל ר' בענין כן צ"ל גבהו דולט גליט

אף כי עלה על דעת לוי לומר לבעל הבית בן הזקינה הנפטרת שילמד כל המשך השנה שעה אחת עם בעל הבית בחבורה ככל יום לזכות נשמת אמו הנפטרת, והיה מקום לומר כי בלי ספק ניחא לה בההוא עלמא [ב]זה, ותמחול על צוואתה לבנה כי יחשב לה לצדקה וזכות גדול, ובהיפך לעון וחטאת קסם מרי אם יגורש לוי זקן וקנה חכמה מן הבית על פי צוואתה. מכל מקום אין כל זה מספיק לע"ד שיעבור הבן על צוואת האם. כי לא דמי להיטמא או אל תחזיר [בכא מציעא שם], או מוחזה שלא ימחול לפלוני [שו"ע י"ד שם סעיף טז], או לא יסע ללמוד למקום שחפץ או שלא ישא פלונית [שם סעיף כה וכהגה], דכולם מצוה דגופו נינהו עשה או לא תעשה, משא"כ שיניח לתלמיד חכם ללמוד בביתו — אף כי ודאי טוב וישר הוא מכל מקום אינו חובה ולא מצוה עשה דרמיא עליה כלל.

ויש עוד לאלוה מילין לומר, מפני שצוואת הזקינה לבנה היה דרך כלל שלא ישכיר

ביתו לשום אדם, ולכן אפילו אם תמצי לומר דאם ציוותה שלא ישכיר הבית לתלמיד חכם אינו מצווה לקיים כי נחליט דהוי ליה כציווי לבטל מצוה, מכל מקום בכהאי גוונא איידי דחלה הצוואה על שאר בני אדם חלה גם כן על כל תלמיד חכם וגם על לוי, ואין לומר בהפך דנאמר שלא היה דעת המצווה על תלמיד חכם.

אמת בעודה חייה היתה יכולה לשאל על נדרה בכהאי גוונא ולומר אדעתיה דגברא רבה לא נדרתי, משא"כ זו שציוותה אפילו ציוותה סתם אין לנו לחלק מדעתנו להקל על הבן ולומר לו שלא יחוש לציווי האם. ועוד הרי זכרה הזקינה לוי בשם, ואמרה שעיקר טעמה בשבילי, ולכן אפילו לא היה ללוי שום בית לדור בו לא היינו מרשין לבן — הוא בעל בית שדר בו לוי עתה — להשכיר הבית לו להבא, כל שכן עתה שאפשר לו להשכיר בית אחר. והנראה לפענ"ד כתבתי.

נאם יאיר חיים בכרך

סימן רמו

שאלה

ראובן חבט לשמעון בפניו בית דין כמה טענות ותביעות, וסבר היה לזכות בדין ולהוציא ממנו סך מסוים. ויצא פסק דין ששמעון ישבע לפטור, וכך נכתב בפסק דין וניתן ביד ראובן. וחרה אף ראובן בראותו שעלה חרס בידו, ולא ביקש לרדוף לשמעון בכח פסק דין שבידו שישבע לו, כי היה פשוט בעיניו שישבע מתי שיבקש ראובן, רק שם כל מגמותיו לנקום נקם, והלך לפני השר ומסר לשמעון בכמה עניינים גדולים שאינם נוגעים בממון כלל. ובשביל זה טרחו אנשים לפשר ביניהם בענין פסק שבועה הנ"ל, אולי באם יקבל ראובן סך מעות תחת השבועה משמעון אז ינחם על הרעה וירף מלרדפו עוד. סוף דבר מצאו פשר ברצון בעל דבר הנ"ל, ששמעון יתן לראובן תחת שבועה הנ"ל עשרים ר"ט. רק באשר ירא שמעון מלחת המעות תיכף ליד ראובן, פן יודע להשר על ידי מי ומי מהמגידיים ויהיה לו למוקש

בענייני מסירות הנ"ל, לכן הלכו שניהם ראובן ושמעון הנ"ל לבית לוי ואין זר עמהם, ונתן שמעון כ"ף ר"ט הנ"ל ביד לוי לפני ראובן, וראובן גם הוא השליש ביד לוי פסק דין הנ"ל, ואמרו שמעות זה יתן לראובן תחת פסק דין בחיוב שבועה זה, רק שלא ינתנו המעות ביד ראובן עד גמר המשפט של שמעון אצל השר הנ"ל, מטעם הנ"ל.

אחר זה ביקש שמעון לישב בשלוה, וחזר עליו רוגזו של ראובן כי ניסת וחזר לסורו, והלך להשר והגיד לו לאשר ולקיים מסירותיו ששמעון הפריז לו כ"ף ר"ט למען ימנע לרודפו כדיבות רעות שהוציא עליו. בכך שלח השר אחר לוי, והשביעו בשבועה חמורה מאד כדרכם שיגיד לו האמת ענין השלשת המעות ובאיזה אופן הושלש. והגיד לוי בשבועה הנ"ל שהמעות הושלשו בידו ליתנם לראובן תחת חיוב שבועה שהיה לו על שמעון, ושעל כן השליש גם ראובן פסק דין שלו, רק שלא נתן שמעון לראובן

המעות תיכף כי י ולמכשול, פן יאמרו בענין מסירו

וירבו הימים והשו לגמרי אין א

ושמעון הרחיק נדו שובו. וכתב ממקו

כ"ף ר"ט המושלש שנתחייב, ויקרע הו

עצמו. וכאשר בא השיב לו לוי — אי

כהנה וכהנה לא מ ממקום אחר כאלה

שאתה מחוייב לי ג רק שאין לי עליכם

אני תופסם מכח חו פסק דין לא ידעתי ו

ואם הושלש נאבד. על דעת כך הושלש

על דעת כך הוצאו בידי לכוף לשמעון

היה בידי הפסק ו ששמעון בדרך רחו

דבר שאני והוא חיי לדבר דבר זה תיכף

זו אף גם זאת הגו לפני השר מהשלש

דברך באלה ובשנ המעות מידך בכח ו

הדברים ניכרים ו שקבלת אותם על ד

מעתה לתופסם בש דובר, שאין אני ה

שמעון אינו חייב ל יד שמעון שכותב

מלבך בדית דברים ש ולוי נשאר בטענת

המעות עלה לעצמי, ומכל מקום

ההשלשה, אמת הו ולא החזרתי לך פו

סימן ה

בדין אפטרופוס שרוצים למנותו. ואביו צוהו שלא להיות אפטרופוס כל ימי היותו

שאלה

ראובן לפני מותו סמוך למיתתו צוה שימנו אפטרופוס על יתומיו לאיש שר וגדול דאמיד בנכסי ויודע דעת לשית עצות לתועלת היתומים ולהשביח נכסיהם. ויהי כאשר שמע איש שר ואוהב יצא לטעון שמרוב עסקיו וגודל חולשתו לא אפשר ליה לשאת במשא אפטרופוסות דצריכא רבא כתב ומכתב נפיש בטרחא אך אם פלוני קרוב לאלמנה ולבעלה יתרצה ליכנס בעובי הקורה הוא יקבל האפטרופוסות על פי ב"ד והוא יהיה לו מעיר לעזור בעצותיו והנהגתו בכל מכל וייטב הדבר בעיני ב"ד וקראו שם לקרוב הנז' והודיעוהו כל הענין. ויהי כמש"ב כי תאוה נפשו ויודע מה מצוה זו כי רבה היא ובטוח כי השר הנזכר ידו חכון עמו אבל אביו צוהו שלא יהיה אפטרופוס ומה אעשה לציווי של אבא ויש להסתפק אי שרי ליה להיות אפטרופוס על יתומים אלו דוקא מאחר דהם קרוביו ואמדינן דעת אביו דודאי ניחא ליה בזה אי משום עגמת נפש קרוביו ואי משום שהיה אהוב לשר הנזכר ואחרי דברו לא ישנה יוריגו המורה ושכמ"ה:

תשובה באתר דבי דינא שרי"א מה לילוד אשה חרפת אדם ירים קינ"ו. האמנם לא אני בן חורין כיהשר שואל הוא עדינו. על כן אמרתי אגלה דעתי דרך קצרה כי אני היום סמכוני באש"ש"ת הלכות המאוששות ובאמצע פרק הפסקתי משיב מפני הכבוד די"ו לכתוב שתי אותיות דבר הלמד מענינו. בס"ד.

והנה לכאורה היה נראה דאינו חייב לשמוע לאביו בזה דתניא פ"ק דיבמות ובסוף פרק אלו מצ"א דף ל"ב מנין שאם אמר לו אביו הטמא או שאמר לו אל תחזיר שלא ישמע לו שנאמר איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי

תשמורו אני ה' כלכם חייבים בכבודי טעמ' דכתב רחמנא את שבתותי תשמורו הא לאו הכי אמינא ציית ליה ואמאי האי עשה והאי לא תעשה ועשה ולא אתי עשה ודוחה את לא תעשה ועשה אצטריך סד"א הואיל והוקש כבוד אב ואם לכבודו של מקום וכו' הלכך לציית ליה קמ"ל דלא לשמע ליה.

וראיתי להרדב"ז בתשובות החדשות סימן תקכ"ד שכתב וז"ל והקשו עלה היכי ס"ד דאתי עשה דכבוד ודחי אפילו לאו גרידא הא אם אמר לו אביו לא בעינא להאי כבוד מי איתיה לעשה כלל כדאיתא פ' אלו נערות דעשה דולו תהיה לאשה לא דחי לאו דממזרת משום דאי אמרה לא בעינא ליה מי איתיה לעשה כלל ותירצו דהתם כי אמרה לא בעינא (ליתיה לעשה כלל אבל הכא אי אמר האב השתא לא בעינא) בשביל זה לא ביטל העשה עולמית ואפשר שיתקיים תדיר בשאר דברים ותירוצו זה לא נתחורר אצלי דאם מחל האב בכל הדברים ובכל הזמנים הא ליתיה לעשה כלל ולפי דעתי מכת קושי' זו הוצרך הרמ"ה לתרץ דאפי' כי אמר לא בעינא שייך עשה דמ"מ מצווה הוא בכל דבר אפילו אמר האב לא בעינא עכ"ל ומה שהגהתי בלשונו הוא מוכרח והוא חסרון הניכר. ועוד דניכר הדבר מהשיטה מקובצת משם הרא"ש שכתב זה משם ר"מ וכמעט דברי הרדב"ז מועתקים משם ואתה תחזה שם דהביא משם ר"מ השני תירוצים שכתב הרדב"ז ולפי זה לשון הרדב"ז אינו בדקדוק שכתב והקשו עלה ותירצו ושוב כתב הוצרך הרמ"ה לתרץ ולפי הכתוב בשיטה מקובצת הרמ"ה הוא עצמו תירץ הב' תירוצים. ואם מקור דברי הרדב"ז מלשון זה דהרא"ש שהביא בשיטה הנז' אינו מדוקדק

וזהו לומר דמה שכתב וכו' הוצרך הרמ"ה לתרץ וכו' שיש בתירוץ ראשון והיא הוצרך לתרץ תירוץ שני שכתב הרא"ש הוא הרמ"ה נועם שהביא תירוץ ראשון משם רבינו יצחק מוינא

היראה שדחיית הרדב"ז חוזר ונראה דרוב שהאב ימחול בכל הדברי המצא ימצא הוא מיעוטא ליה אפילו לרבי מאיר ובכך אפי"א לעשה דולו תהיה לא התימא לא בעינא ליה והל לעשה כלל ומשו"ה אף ד חשיב דליתיה לעשה ולא ד בפכבוד אפי"א דישינו לעשה בפרט אחד ומשום דאפשר שמחל בכל דבר ובכל חי ליתיה לעשה כי הוא רח כדאמרן

וכתב הרמב"ם פ"ו דממרינן דאפילו אמר לו אביו הבריהם וכתב מרן בב"י דהו אסמכיהו אלאו דלא תסור תורה ותו דמילי דרבנן הם לו לעבור עליהם וכך כתב סימן מ' דכיון דאמרה ה בפכודי א"כ כל האיסורים א פשו או"א ומוראו דכל אי איכא מורא שמים אם פו

וכ"כ לכאורה נראה דכיון ליתומים מצוה גדוי וק"ו דהקרוב אית ביה מצוה על דרך דאמרו פרק נערה ז ה"פ פ"ו מעיקרא סבר ומבשר המנחזי כעורכי הדיינין אלא חשוב שאני ושמעינן דאי ל שאני משום ומבשרך אל תת

ספר חיים מה

חוק א

גאון כ"י חיים יוסף ז"ל אשכנזי

ח"ק א

מוצא יגווג המור קז"ט

8

וצריך לומר דמה שכתב ולפי דעתי מכח קושיא הוצרך הרמ"ה לתרץ וכו' כונתו דמכח קושיא שיש בתירוץ ראשון והיא קושייתו דסליק מינה הוצרך לתרץ תירוץ שני וכל זה במונח דר"מ שכתב הרא"ש הוא הרמ"ה וראיתי בספר אמרי נועם שהביא תירוץ ראשון דר"מ שדחה הרדב"ן משם רבינו יצחק מוינא ע"ש פרשת קדושים.

ויראה שדחיית הרדב"ן אינה דחיה ותירוץ זה תזור ונראה דרובא דרובא לא משכחת שהאב ימחול בכל הדברים ובכל הזמנים ואם המצא ימצא הוא מיעוטא דמיעוטא דלא חיישינן ליה אפילו לרבי מאיר ובכך מה דמות יערוך כבוד או"א לעשה דולו תהיה לאשה דהתם מצוי הדבר דתימא לא בעינא ליה והלא במאמר אחד ליתיה לעשה כלל ומשו"ה אף דלא אמרה לא בעינא חשיב דליתיה לעשה ולא דחי ללא תעשה. לא כן בכבוד או"א דישנו לעשה על הרוב אף דמחל בפרט אחד ומשום דאפשר דימצא אחד ברבוא שמחל בכל דבר ובכל חיי בנו אין לנו לומר ליתיה לעשה כי הוא רחוק מצד מציאות זה כדאמרן.

וכתב הרמב"ם פ"ו דממרים והטור י"ד ס' ר"ם דאפילו אמר לו אביו לעבור על מצוה של דבריהם וכתב מרן בב"י דהטעם דכל מילי דרבנן אסמכינהו אלאו דלא תסור והרי הם בכלל דברי תורה ותו דמילי דרבנן הם כבודו של מקום אין לו לעבור עליהם וכך כתב הרב תרומת הדשן סימן מ' דכיון דאמרה תורה כלכם חייבים בכבודי א"כ כל האיסורים אפילו קלים הם דוחים כבוד או"א ומוראו דכל איסורים אפילו דרבנן איכא מורא שמים אם פורש מהם עכ"ד.

וא"כ לכאורה נראה דכיון דלהיות אפטרופוס ליתומים מצוה גדולה וגמילות חסדים וק"ו דהקרוב אית ביה מצוה ומבשרך אל תתעלם על דרך דאמרו פרק נערה דף נ"ב ופרק הכותב דף פ"ז מעיקרא סבר ומבשרך לא תתעלם ואע"ג דמיחזי כעורכי הדיינין אלא דלבסוף סברי דאדם חשוב שאני ושמעינן דאי לאו הא דאדם חשוב שאני משום ומבשרך אל תתעלם שפיר עבדי אף

דמיחזי קצת כעורכי הדיינין וכ"ש להיות אפטרופוס במעות אדם קרוב דמצוה גדולה היא וכמ"ש הריב"ש בתשו' סימן ק' דבמטלטלין קרוב עדיף וכן כתוב בהגהות מרדכי סוף פ' המפקיד וכ"כ מהר"ם מפאדווה סימן ג"ז וכן פסק מור"ם ח"מ סימן רפ"ה דקרוב עדיף ומאחר שכן מצוה קעביד האי גברא להיות אפטרופוס על היתומים קרוביו וכיון שכן נראה דאין לו לחוש לצואת אביו במקום מצוה.

ובא וראה מ"ש מהרשד"ם בתשובות א"ה סי' צ"ה על ראובן שצוה לבנו שלא יתן לאחותו לנדוניא כי אם שמנים אלף לבנים דאין להשגיח בצואת אביו דכיון דלפרנס ולהשיא יתומה לפי כבודה מצוה היא יכול להוסיף בנדוניתא עש"ב והרי הכא דכבר הניח לה נדוניה ויכולה לינשא אך כיון דאם מוסיף נשאת לפי כבודה משום להשיאה כפי כבודה שהוא הכשר מצוה פסק מהרשד"ם דיעבור על מצות אביו. וה"ה בנ"ד כיון דקרוב עדיף לאפטרופוס שהוא משגיח יותר בדקדוק על היתומים מאחר ומצוה היא אין לחוש לצואת אביו דהוי במקום המצוה:

וגדולה מזו כתב מהרש"ל בים של שלמה פרקא קמא דקדושין סימן ס"ג דאב שמיתה בבנו שלא לומר קדיש על אמו לא ישמע לו דכיון שנהגו כך מעובד' דר' עיקבא שמורה ממנו שהוא נחת רוח לשוכני עפר לומר קדיש הו"ל כאלו אומר לו שלא יעשה דבר מד"ס ע"ש הרי דאף בדבר שלא נזכר בש"ס והוא מנהג שנתיסד מכח מ"ש בהגדה במעשה רבי עקיבא קרי ליה מצוה מד"ס ק"ו בנ"ד שהוא מצות ג"ח ודאי לפקח בזכות היתומים שלא ישמע לו. ואף כי יש לדון בהא דכתב מהרש"ל דכיון דמנהג זה לא בא בש"ס ולא במדרשים וכנראה שהוא מנהג אחרונים רצוני אחר הש"ס ואפש' אחר הגאונים דעשו קבע באמירת קדיש היתומים והוסיפו כמה דינים בזה בפולין ובאשכנז באמירת היתומים קדיש כמו שהאריכו האחרונים אשר לא כתוב בש"ס ובספרי הפוסקים הראשונים. כל כי הא יש פנים לומר דישמע לאביו ומה גם למ"ש

דכתב
אמינא
ועשה
ועשה
וב ואם
ז קמ"ל

ת סימן
לה היכי
ו גרידא
כבוד מי
ת דעשה
ת משום
ישה כלל
יה לעשה
ז בעינא
: ואפשר
ז זה לא
רים ובכל
עתי מכח
י אמר לא
בכל דבר
; שהגהתי
יכר. ועוד
ז הרא"ש
: הרדב"ן
משם ר"מ
: זה לשון
לה ותירצו
לפי הכתוב
תירץ הב'
מלשון זה
:ו מדוקדק

מהרש"ל גופיה קודם זה על אשר מרן ז"ל טעמא טעים למ"ש הרמב"ם דלא ישמע לאביו לבטל מצוה מדבריהם והבאתיו לעיל דאין צריך טעם לדבר מאחר דאמרינן בהדיא בעירובין להזהר בד"ס יותר מד"ת שבדברי תורה יש חיוב עשה ולא תעשה וחיוב מיתה ובד"ס הכל במיתה בידי שמים א"כ אין לך כבוד המקום יותר מזה עכ"ד. ואין כאן שום השגה על מרן דדבריו הם בכלל דברי מרן וגם לא זכר דהרב תרומת הדשן כתב כיוצא בדברי מרן והבאתיו לעיל.

ומ"מ נראה דאם הבן ביטל אמירת קדיש אינו בסוג עובר על דברי חכמים חייב מיתה ולא הי"ל להניח מצות אביו. ותו דהוא חולק על המצאתי כתוב דכבוד אביו קודם שהביא שם ואפשר לדון דסבר דהו"ל כאביו אומר לו השקיני מים ואמו א"ל השקיני מים דאביו קודם שהוא ואמו חייבים בכבודו וז"ש דכבוד אביו קודם. אמנם יראה דעתה אשר אמו נפטרה ופקע מינה חיוב בעלה הו"ל כאמו מגורשת דאיוה מהם שירצה יקדים וכמ"ש הפוסקים.

אבל בני"ד אינו מנהג רק מצות גמילות חסדים וכדאמרן והיה נראה מכל מה שביארו הפוסקים והבאתי קצת מדבריהם לעיל דיניח צואת אביו ויהיה אפטרופוס דכל הקרוב קודם לנחלה וכאב אנוש בזה כי הילדים רכים עוללים לא ראו וצריך רב' להתעסק בנכסיהם ולהוציא לאור משפטם והמת יהיה לו נחת רוח שאם יהיה האישה הזה אפוט' הכל יהיה נדון על פי איש שר ואוהב אשר המנוח ציוה שיתעסק בנכסיו כאשר בא בשאלה. וגם אומדני' רבא איכא דאם אביו היה חי הוה ניחא ליה שבגו יהיה אפטרופוס כי קרוב הוא ולא עוד אלא כי הן בעודנו חי לא יסור לבבו מעצת האי גברא שר וגדול ככתוב בשאלה

ואולם כי דייקנן פורתא יש לדחות כל הטענות האלה דהא דאמרינן שלא יבטל מצוה דאורייתא ודרבנן משום כבוד אביו מטעם שכלם חייבים בכבודו יתברך היינו במצוה דרמ"א עליה דוקא. אמנם בני"ד אפשר דלמצוה שתתקיים על ידי אחרים והא דכתבו הריב"ש והגהות מרדכי

וסיעתם דקרוב עדיף אינו סברא מוסכמת דהרואה יראה בדברי הרי"ף פרק המפקיד שהביא דברי רב צמח גאון והרמב"ם פ"י דנחלות ותוספות שאנץ שהביא בשיטה מקובצת במציעא דף ל"ט ובחידושי הריטב"א דפוס אמשטרדם שם ובתשובת הרשב"א שהביא מרן בח"מ סימן רפ"ה דמוכח מדבריהם דקרוב ורחוק שוים הם ולא הוזכר בדבריהם דקרוב עדיף כלל וכן מוכח מדברי הגהות מיימוניות פ"ח דנחלות ורבינו ירוחם נתיב כ"ו ח"א כאשר עיניך תחזינה משרים וכן מוכח מספר האגודה פ' המפקיד.

וכבר ראיתי להרב כנה"ג ח"מ סימן ר"ץ הגהב"י אות כ"ה תמה על הריב"ש דמנ"ל דקרוב עדיף והלא מדברי רב צמח גאון שכתב אפי' קרוב משמע דרחוק עדיף ותימא על הר"ם מפאדובה שכתב והסכימו כל הגאונים דממנין קרוב ועדיף הוא רב צמח גאון ור"ח וכו' והיכן ראה כן לרב צמח גאון וכו' נמצינו למדים דסברת הריב"ש תמוה אמנם למה שהסכימו לסברתו ר"ח ור"י הזקן והגהות מרדכי ומהר"ם מפאדובה והרשד"ם והרב המפה צריכים אנו לקבל דבריו עכ"ל בקצור. ותשובות מהרשד"ם אין עמדי. ואני אומר דמה שצירף עם הריב"ש ר"ח ור"י הזקן אינו מוכרח דר"ח ור"י הזקן יסברו כהריב"ש דהנה ודאי שכיוון הרב שכ"כ הגהות מרדכי. אמנם הרואה יראה דבהגהות מרדכי ברישא כתבו משם התוספות דבמטלטלי עדיף לאוקומי קרוב ואח"כ כתבו וכ"כ רב צמח גאון אי מעלי ושפו נכסי וכ"כ ר"ח אי איניש מהימן הוא וכ"כ ר"י הזקן עכ"ל וא"כ השתא דאשכחן דהרי"ף הביא דברי רב צמח גאון ומדבריו מוכח דליכא עדיפותא בקרוב ואדרבה הוא ז"ל דקדק דרחוק עדיף מדברי רב צמח גאון ומאחר שכן הדבר ברור דמ"ש בהגהות מרדכי וכ"כ רב צמח גאון קאי אעיקרא דמילתא לחלק בין קרקעות למטלטלין על דרך שכתב הוא ז"ל בדברי הריב"ש ומהר"ם מפאדובה. וא"כ מ"ש וכ"כ ר"ח ור"י הזקן על דברי רב צמח גאון קאי ואין ראיה כלל דר"ח ור"י הזקן סברי דקרוב

עדיף. ולדידיה דסבר דמ"ש ה' ר"ח ור"י קאי גמי אפרט זה מאי קמתמה על מהר"ם מפאדו פרב צמח גאון הרי לדעתו כ"כ וכ"כ רב צמח וכו' וכ"כ ר"ח וכו' הרי דבחדא מחתא מחתינהו לר' ומהר"ם פאדובה שם סי' מרדכי:

אמנם הדבר פשוט דמ"ש מהר רב צמח גאון ור"ח ור' מרדכי ובהגהות מיימוני בש אעיקרא דדינא קאי לחלק בין ק' שהסכים הוא ז"ל כאשר יר בפנה"ג ולא קאי גם על פרט די הכיון דאשכחן בדברי הרי"ף דכתב אפילו קרוב יש לנו לפרו מרדכי וכ"כ רב צמח אעיקר להר"ם מפאדובה לחלק עלינו שהזכיר הגמ"י והרי שם פ"ח ה משם רב צמח שכתב אפילו מהר"ם מפאדובה לסמוך על ו רב צמח ולא על הרי"ף והגהמ"י פנת מהר"ם קאי אעיקרא ו ומעתה גם מ"ש הגהמ"ר וכ"כ ר' קאי לחלק בין קרקע ובין מטלטלי מפאדובה בהגהות מיימוני בשם שיטפיה כאשר יראה הרואה בה שהזכיר ריב"ן בסמוך הוא

גם מ"ש הגהות מרדכי בשם ה עדיף ק"ק דהגהות מיימוני התוספות וכן בשיטה מקובצת שאנץ ולא כתבו דקרוב עדין הכוואה ונמצא דהא דהגהמ"ר ה עמו דהם כתבוהו משם התוספו הגהות מיימוניות ושיטה מקובצו כידינו דלא אשכחן מהפוסקים דקמאי אלא הריב"ש ותו לא מ פתבו בשם התוספות. והג מקובצת חלוקים בדעת התוסו

א מוסכמת
 יק המפקיד
 רמב"ם פ"י
 טה מקובצת
 טב"א דפוס
 שהביא מרן
 יקרוב ורחוק
 ב עדיף כלל
 פ"ח דנחלות
 א: אשר עיניך
 האגודה פ'

ג סימן ר"ץ
 על הריב"ש
 יב צמח גאון
 יף ותימא על
 כל הגאונים
 און ור"ח וכו'
 מצינו למדים
 זה שהסכימו
 דכי ומהר"ם
 צריכים אנו
 ית מהרשד"ם
 עם הריב"ש
 ת ור"י הזקן
 ן הרב שכ"כ
 אה דבהגהות
 ת דבמטלטלי
 וכ"כ רב צמח
 "ח אי איניש
 וא"כ השתא
 ב צמח גאון
 קרוב ואדרבה
 רב צמח גאון
 הגהות מרדכי
 ימילתא לחלק
 כתב הוא ז"ל
 ה. וא"כ מ"ש
 צמח גאון קאי
 סברי דקרוב

עדיף. ולדידיה דסבר דמ"ש הגהות מרדכי בשם
 ר"ח ור"י קאי נמי אפרט זה דקרוב עדיף א"כ
 מאי קמתמה על מהר"ם מפאדובה דהיכן ראה כן
 כרב צמח גאון הרי לדעתו כ"כ הגהמ"ר שסיימו
 וכ"כ רב צמח וכו' וכ"כ ר"ח וכו' וכ"כ ר"י הזקן
 הרי דבחדא מחתא מחתינהו לרב צמח ור"ח ור"י
 ומהר"ם פאדובה שם סי' נ"ז רמז הגהות
 מרדכי:

אמנם הדבר פשוט דמ"ש מהר"ם מפאדובה הוא
 רב צמח גאון ור"ח ור"י הזקן בהגהות
 מרדכי ובהגהות מיימוני בשם ריב"ן עכ"ל
 אעיקרא דדינא קאי לחלק בין קרקע למעות וכמו
 שהסכים הוא ז"ל כאשר יראה הרואה שם
 בכנה"ג ולא קאי גם על פרט דקרוב עדיף. חדא
 דכיון דאשכחן בדברי הר"ף משם רב צמח
 דכתב אפילו קרוב יש לנו לפרש דמ"ש בהגהות
 מרדכי וכ"כ רב צמח אעיקר מילתא ומנ"ל
 להר"ם מפאדובה לחלק עלינו את השוין. ותו
 שהזכיר הגמ"י והרי שם פ"ח הביא דברי הר"ף
 משם רב צמח שכתב אפילו קרוב ומאי חזי
 מהר"ם מפאדובה לסמוך על הגהמ"ר בסברת
 רב צמח ולא על הר"ף והגהמ"י אלא ודאי שגם
 כונת מהר"ם קאי אעיקרא דמילתא כאמור.
 ומעתה גם מ"ש הגהמ"ר וכ"כ ר"ח ור"י אעיקרא
 קאי לחלק בין קרקע ובין מטלטלין. ומ"ש הר"ם
 מפאדובה בהגהות מיימוני בשם ריב"ן הוא אגב
 שיטפיה כאשר יראה הרואה בהגמ"י פ"ח דמה
 שהזכיר ריב"ן בסמוך הוא ענין אחר.

גם מ"ש הגהות מרדכי בשם התוספות דקרוב
 עדיף ק"ק דהגהות מיימוניות כתבו משם
 התוספות וכן בשיטה מקובצת משם תוספות
 שאנן ולא כתבו דקרוב עדיף כאשר יראה
 הרואה ונמצא דהא דהגהמ"ר הוא קול ושוברו
 עמו דהם כתבוהו משם התוספות ולא כתבו כן
 הגהות מיימוניות ושיטה מקובצת בשמם. ועלה
 בידינו דלא אשכחן מהפוסקים קמאי ובתראי
 דקמאי אלא הריב"ש ותו לא משום דהגהמ"ר
 כתבוהו בשם התוספות. והגהמ"י ושיטה
 מקובצת חלוקים בדעת התוספות וק"ק על

מהר"ם מפאדובה דראה הגמ"י והגהמ"ר ולא
 העיר דחלוקים הם בדעת התוספות. ואתרי
 הודיע אלהים אותנו את כל זאת אי לאו
 דמסתפינא ממהרשד"ם לפי מ"ש הכנה"ג בשמו
 ודעמיה הוה אמינא דגם הגהות מרדכי והריב"ש
 מאי דכתבו דקרוב עדיף לאו דוקא דהכי סברי
 לענין דינא דאי קרוב ורחוק שוו בשעוריהם עם
 כל זה דינא הוא דמוקמינן לקרוב ומהדרינן
 לאוקומי הקרוב אלא לישנא בעלמא קאמרי
 דמסתמא הקרוב עדיף ולא כיונו שנעשה עיקר
 מזה והגם שהוא דוחק ניתא לן למימר הכי משום
 דהגהמ"ר כתבו כן משם התוספות ותרי גברי
 רברבי נפקי להשמיענו דברי התוספות הרב
 הגהמ"י והרב בצלאל בשיטה מקובצת שהם
 העתיקו דברי התוספות ולא כתבו כן. ומוכח
 מלשונו איפכא. וגם הרב ס' האגודה דתדיר
 נמשך אחר התוס' והמרדכי וכתב משם רב צמח
 גאון אפילו קרוב וכו'.

ועוד דרחוק הוא שהריב"ש יחדש דין מסברתו
 אשר לא שערוהו הראשונים ויהיו דבריו
 כמתלהלה ומה גם דירמוז לדברי הראשונים והאי
 דאיכא ביניה לבינייהו סתים למילתיה אלא
 משמע לי כדאמרן דלישנא בעלמא קאמרי.

ולכל הדברות ולכל האמירות נראה דבנ"ד אין
 לאיש זה לעבור על מצות אביו דאע"ג
 דלטרוח ולהיות אפטרופא דיתמי ולהוציא לאור
 משפטם מצוה גדולה היא אבל הוא מצוה דלא
 רמיא עליה ואפשר להעשות על ידי אחרים ואין
 לומר דחשבינן לה מצוה דרמיא עליה משום
 דקרוב עדיף כמ"ש הגהמ"ר והריב"ש חדא דרב
 צמח גאון והרי"ף והרמב"ם והתוספות והגהות
 מיימוניות והריטב"א בשם רבו וב"ה ורבינו
 ירוחם והרשב"א והטור והאגודה ומרן והרב
 מהר"ר ישמעאל בספר הזכרון כלם כאחד עונים
 דלא עדיף קרוב וכי האי גוונא ודאי אין לו
 לעבור על מצות אביו כיון דגדולי הפוסקים
 ראשונים ואחרונים סוברים דרחוק הוא כקרוב.
 ועוד דיש לצדד דגם הגהמ"ר והריב"ש לא פליגי
 עלה וכדאמרן.

ובחפשי אמתחות האחרונים הנמצאים אצלנו מצאתי להגאון הרב חוות יאיר סי' רי"ד שנשאל באשה שציוותה בחוליה לבנה שלא ישכיר הבית שלו להבא לשום אדם ודר בו לפניו זקן ות"ח ובעל מעשים והוא שקדן בתורה וגם רוצה ללמוד לנשמת האשה כל שנתה ויש לומר דניחא לאשה בזה ואין מחויב לגרש השוכר הת"ח הנזכר מן הבית כיון דהוא מצוה שילמדו בביתו ומצוה להחזיק ביד לומדי התורה וגם אמדינן דהיה לנחת לאשה הנזכר ומסיק הרב הנזכר שלא יעבור הבן על צוואת האם דלא דמי להטמא או אל תחזיר או מוחה שלא ימחול או לא יסע ללמוד או לא ישא אשה פ' דכלם מצו' דגופיה נינהו עשה או לא תעשה משא"כ שיניח ת"ח ללמוד בביתו אף כי ודאי טוב וישר הוא מ"מ אינו חובה ואינו מצוה דרמיא עליה כלל ויש

עוד לומר מפני שצוואת הזקנה היה לבנה דרך כלל שלא ישכיר ביתו לשום אדם ולכן אף אם את"ל דאם ציוותה שלא ישכיר הבית לת"ח אינו מצווה לקיי' כי נחליט דהוי כציווי לבטל מצוה מ"מ איידי דחלה הצוואה על שאר בני אדם חלה ג"כ על ת"ח ואין לומר דלא היה דעת המצווה על ת"ח אמת בעודה בחייה היתה יכולה לשאול על נדרה בכה"ג ולומר אדעתא דגברא רבה לא נדרתי משא"כ זו שציוותה אין לנו לחלק מדעתנו להקל על הבן ולומר שלא יחוש לציווי האם עכ"ל והעתקתי כל דבריו דרובם שייכי בנ"ד ואף דבאיזה מדבריו אני מסתפק קצת מ"מ נראה דבנ"ד אין לו להיות אפוטר' ולא יעבור על מצות אביו דהוקש כבודו לכבוד המקום ואי לאו דכתב רחמנא אני ה' הו"א דאל יחזיר כמש"ל והנלעדך.

L

סימן ו

שאלה עיר שרוב ישראל הן בעון מגלחים זקנם בתער ויום יום ידרשון חומר האיסור כי רב ולא אבו שמוע. ויהי היום עלתה על לב ראשי העם לגדור הפרצה ולעשות תקנה בועד כללי לשמור ולעשות תגלחתם במספריים או בסם ולמען יקבלו ההמון יותר להם לגלח בימי העומר כי בזה אפשר שיקבלו ותהיה ככל תקנות הקהל אשר רובם מקיימין אותם יוריגו המורה אי אריך למעבד הכי ושכמ"ה.

בריש כל מראין עצור במילין מי יוכל אש תוקד בקרבי על דור יתום איכה נהייתה הרעה הזו ומה יענו ביום פקודה כי ריב לה' עם השרים והסגנים אשר דק"ו כחדא על תקנות הקהל ופרעון המסים וכיוצא להעמידן על תלם ואינם שמים על לב על צרעת הראש והזקן אשר בשאט ונפש מגלחים בתער בפרהסיא היו שריה כאילים שתק"ו יחדיו באיסור חמור תדירי ואני תמיה על קצת קהלות המענישים ורודפים למגלח זקנו בחול המועד ולא איכפת להו על מגלח זקנו בתער תדיר כל השנה אוי לדור שעלתה בימיו כך. ומלבד שהן איסורי תורה עוד רעה חולה שעוברים גזרות גאוני רבני ישראל אשר גזרו והחרימו על זה בדור מרן ז"ל איש איש ממקומו ככתוב ומודפס בס' יין המשומר ע"ש וראוי למי שיש בידו למחות לאזור חיל דמינו כאריה לשכר מתלעות עול כי באיסור מפורש בתורה לא אמרינן מוטב שיהיו שוגגים כמ"ש הראשונים בפרק המביא. ואמרו פרק במה

תשובה היתה עלי יד האדון שר וגדול בישראל ויודע צדיק כי מחמת המציק אני רחוק מן הישוב לרוח היום את חלקת השדה אולי יש תקוה זה מעלה ארוכה. וספרי הקדש אין עמדי ואף גם זאת כשל בעוני כחי ושתיים זו עיקר גדול לדבר הלכה. האמנם לבלתי סור מן המצוה באתי היום חל"ש ועשה מאמר דברו' שתיים מהרשום בזכרוני את קסתי נתתי קסת דרוכה. בס"ד.

בהמה ה' במשפט יבא עם זקני זקנים שלא מיחו בשרים וכל אי ופ' ומעתה ארדוף אצ"ג שתי לשואל. ואומר דיש לחקור ה' למשרי איסורא זוטא כי היכי איסורא רבה.

התנה מצינו גדול הרשב"א ז סימן תשנ"ה שכתב דאד לשתוק וירא כי יצרו תוקפו וזו השבועה ושאלו שאל האיש להו און מתירין לו דהשתוק עבירה ו עברה קטנה כדי שלא לעשות אפיקא דדברי הרשב"א קשים השולח הדיא אמתא דנהיגי בו דפופין רבה ומשחררה אף דעבר מעפודו וזה כנגד היסוד של הרש דהפה עבר על לעולם בהם תעבו לעפודו בה איסורא. ולפום ריהט השאני נדון הרשב"א דהנשבע י שבועתו וישחוק ולכן שואל התו איסורי בחוד גברא וחזינן ביה סימו שבועה ירא להכי גודא רבא שדי ואמר דכיון דהשתוק עבירה יכו אמהים לעשות עבירה קטנה כז עפורה גדולה. ודעת שפתיו ברוו הזה יכניע יצרו ולא יעבור שתי פהיא אמתה דהנך אינשי נהגי האת ה' על פניהם להכי כייפינן ר מאיסו' אף כי הוא עובר על לעולם

האמנם מהריב"ל ח"ד סימן ז דהרשב"א מסוגית השו

סג, פסקא כתב הטור (שם) מדברי הרמב"ם (ה' ממרים פ"ו הי"ב) אמר לו אביו לעבור על דברי תורה, בין שאומר לו לעבור על מצות לא תעשה, בין שאומר לו לבטל מצות עשה, אפילו של דבריהם לא ישמע ע"כ. וכתב הקאר"ו (כ"י שם) וזה לשונו, ונראה, שהטעם, משום דכיון דכל מילי דרבנן אסמיניהו אלאו דלא תסור, הרי הם בכלל דברי תורה, א"נ דמשום כולכם חייבים בכבודי ילפינן לה, ומצוות דרבנן ודאי הם כבודו של מקום, אין לו לעבור עליהם כשביל כבוד אביו ע"כ, ואינו צריך טעם לדבר, מאחר שאמרינן להדיא בעירובין (כ"א ע"ב) להזהר בדברי סופרים יותר מבדברי תורה, שבדברי תורה יש בו חיוב מיתה ולא תעשה, ובדברי סופרים ככולם חיוב מיתה כידי שמים, אם כן אין לך כבוד מקום גדול מזו. כתב הרא"ש בתשובה (כלל ט"ו סימן ה') האב שצוה לבנו שלא ידבר עם פלוני, שלא ימחול לו על מה שעשה לו עד זמן קצוב, והכן היה רוצה להתפייס עמו, אלא שחשש לצוואת אביו, אין לו לחוש לצוואתו, שאסור לשנוא לשום יהודי, אם לא שיראוהו עובר עבירה, והאב שצויהו לו לשנוא, לאו כל כמיניה להעבירו על דברי תורה ע"כ, מצאתי כתוב, שאם האב מוחה בבנו שלא יאמר קדיש על אמו, כי מקפיד עליו, מאחר שהוא חי, כבודו קודם. ולי נראה דאין לשמוע לו, מאחר שנהגו מאבותינו הקדושים לומר קדיש יתום, מעוברא דר' עקיבא, שמורה ממנו שהוא זכות ונייה נפש לשוכני עפר לומר קדיש, הוי כאלו אומר לו שלא יעשה דבר שהוא מדברי סופרים, ובפרט מאחר שמצינו (ל"א ע"ב) שתקנו (לומר) שמחוייב לומר תוך שנה ראשונה הריני כפרת משכבו, כל שכן לומר קדיש, ועוד, אביו שמוחה בדבר, עובר על ואהבת לרעך כמוך, ואסור לו לשמוע בעניין זה. אכן מה שנהגו אבלים ללבוש שחורים לכבוד המת, שאין זה כלל מן החיוב, פשיטא שיכול למחות בו:

שמתו (כ' ע"ב) גבי נשים חייבות בקידוש היום דבר תורה, ואין כאן משום לא תשא את שם, לפי שהיא ברכה שאינה צריכה, דהך דרשא אסמכתא בעלמא, דהא אמרינן בפ' מי שמתו (שם כ"א ע"א) ספק קרא קריאת שמע, ספק לא קרא, יתזור ויקרא, ולא אסרינן מספק, משום כל תשא, הלכך, כיון שמתכוונת לברכה, אין כאן משום כל תשא, דאי לאו הכי, כמה היה שמח רב יוסף, והלא היה כמה ברכות, ציצית ותפילין, וכל ברכת מצות עשה שהזמן גרמא, ואמרינן בפרק המניח (כ"ק ל' ע"א) האי מאן דבעי למיהוי חסידא ליקום מילי דברכות, ועוד הביא ראייה, מדאמרינן פרק בתרא דערובין (צ"ו ע"א) דמיכל בת שאול היתה מנחת תפילין, ולא מיחו בה חכמים, לר' יוסי דאמר נשים סומכות רשות, אבל רב יהודה פליג עליה התם, ואמר מיחו, ומיסתבר למימר, דמה שמיחו, מפני שהיתה מברכת, ש"מ דלר' יוסי שרי לברוכי, פ"י, והלכה כר"י, והאריך בראיות כו', ואף על פי שהרא"ש (סימן מ"ט) עומד בתימא, שכתב וזה לשונו, ותימא הוא, היאך תאמר וצונו, במילתא דלא מיחייבא לא מדאורייתא ולא מדרבנן, גם נראה דמסומא אין כל כך ראייה, דסומא אף על גב דפטור מדאורייתא, מחייב מדרבנן, כדמוכח ההיא דפסחים (קט"ו ע"ב) דמשני, קסברי רב ששת ורב יוסף מצה בזמן הזה דרבנן, ולכך היו יכולין להוציא אחרים, ש"מ דאינהו מחייבי מדרבנן, ומה שחייבו סומא מדרבנן, ואשה פטורה לגמרי, היינו טעמא, משום דהוי ממין בר חיובא, ועוד, שלא יראה כגוי, שאינו נוהג בתורת ישראל אי פטריה ליה מכל המצות, אבל אשה מחייבי במצות עשה שלא הזמן גרמא, ומצות לא תעשה ע"כ. מכל מקום נראה, שלא בא לחלוק על דברי ר"ת, שהרי בפרק בתרא דר"ה (סימן ז') הביא דברי ר"ת ודאייתו בלי מחלוקת, ועוד, ראייה של מיכל בת שאול אין להשיב, ואף על גב דשאר ראיות דחיות, ובפרט שהרא"ש גופא פסק לשם דהלכתא כר' יוסי, ותמיהתו איך תאמר וצונו, אין זו קושיא, שהרי אינו אומרת וציוני, אלא וציונו, שכוללת עצמה עם אנשים, וכן כתב הר"ן, אחר שהביא ראיות ר"ת כתב, דאף על גב דאיכא לדחוייה, נקטינן כר"ת, דהא נוטלת עליהן שכר, מדאמר ר' יוסי בר חנינא גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה, דמדקאמר גדול, אלמא מי שאינו מצווה ועושה נמי יש לו שכר, הלכך בכלל מצות הן ומברכות, ולא נאמר הואיל ואינו נצטווה היאך יאמר וצונו, דכיון (שהנשים) [שהאנשים] נצטוו, ואף הן נוטלות שכר שפיר יאמרו וציונו עכ"ל.

והמגיד משנה (ה' שופר פ"ב הי"ב) נמי כתב וז"ל, כתב הרשב"א, שהעלו הראשונים, שאף על פי דנשים פטורות לתקוע, מכל מקום יכולות לברך, וכן נהגו, ואין נראה כן מדברי הרמב"ם (ה' סוכה פ"ו הי"א) ע"כ, ומכל מקום שמעינן דכל האחרונים פסקו כר"ת, וכן המנהג. אכן האידנא ראוי למחות בנשים להניח תפילין, אפילו בלא ברכה, כאשר כתב הכלבו (סימן כ"א) בשם הר"ם, שאם רצו הנשים להניח תפילין אין שומעים להן, מפני שאינן יודעות לשמור עצמן בנקיות, וכתב הקאר"ו (כ"י א"ח סימן ל"ח) וזה לשונו, ובספר אורחת חיים הקשה עליו, מדאמר בר"פ המוציא תפילין (עירובין צ"ו ע"א) דמיכל בת שאול היתה מנחת תפילין, ולא מיחו בה חכמים, (ולא נהירא) [ולא נראה] שטעם (התם) [הר"ם] כמו שכתבו החוספות (שם, ד"ה מיכל) (ראייתו) [דאייתו] בפסיקתא (פס"ד פכ"ב) שמיחו בה חכמים, ופירשו הם דטעמא משום

סד, [בעו מיניה מרב עולא] עד היכן כיבוד אביו ואמו (ל"א ע"א), אמר להם, צאו וראו מה עשה גוי אחד באשקלון, ודמא בן נתינה שמו, פעם אחת בקשו חכמים פרקמטיא בששים רבוא שכר, והיה מפתח מנוח מראשותיו של אביו, ולא ציערו, אמר רב יהודא אמר שמואל, שאלו את ר' אליעזר עד היכן כבוד אב ואם, אמר להם צאו וראו מה עשה גוי אחד באשקלון, ודמא בן נתינה שמו, בקשו חכמים ממנו אבנים לאפוד, בששים רבוא שכר, ורב כהנא מתני בשמנים ריבוא, והיה מפתח מנוח מראשותיו של אביו, ולא ציערו, לשנה אחרת נתן לו הקב"ה שכרו, שנולדה לו פרה אדומה בעדרו, ונכנסו חכמים אצלו, אמר להם יודע אני בכם, שאם אני מבקש מכם כל מומן שבעולם אתם נותנים לי, אלא אין אני מבקש מכם אלא אותו מעות שהפסדתו בשביל כבוד אבי, ואמר ר' חנינא, ומה שאינו מצווה כך, מצווה ועושה עאכ"ו, דאמר ר' חנינא, גדול מצווה ועושה, ממי שאינו מצווה ועושה, אמר ר' יוסף, מריש ה"א, מאן דאמר לי הלכה כר' יודא, דאמר סומא פטור מן המצות, עבידנא יומא טבא לרבנן, דהא לא מפקדנא ועבידנא, והשתא דשמעת להא דאמר ר' חנינא, גדול המצוה ועושה, ממי שאינו מצוה ועושה, אדרבה, מאן דאמר לי אין הלכה כר' יודא, עבידנא יומא טבא לרבנן. **פסק** ר"ת (תורה דלא - ר"ה ל"ג ע"א תורה הא) דנשים יכולין לברך על כל מצות עשה שהזמן גרמא, דאף על גב דפטירי, ואפילו מדרבנן לא מחייבי, כדמוכח בברכות פרק מי

אם היו משולשים יכתבו הסימן, אם היו מסומנין יכתוב כהן. ומה אנו לריבין לכל דקדוק זה אחד מהם ישנה את שמו ויכתוב בשטר יחזק בן ראובן. אלא ודאי אי אפשר לשנות ולכתוב שם שלא החזיק בו, שטר זה כמאן דלימיה דמי. הכא נמי כתובה זו כמאן דלימיה דמיא ואין לתמוס עליה. אלא כך נוהגין לכתוב בכמוצות וגטין של גרים פלוני בן אברהם ושמו המוצהק כותבים ואב המון גוים הוא אבי כלם.

ה

ששאלת על האב שזנה לבנו שלא ידבר עם יהודי אחד ולא ימחול לו מה שעשה עד זמן קצוב, והבן חפץ להחסיים עמו אלא שחושש לזאת אציו. דע שאסור לשנות לשום יהודי אם לא שיראהו עובר עברה¹ והאב שזנה לשנות לו לאו כל כמיניה לזותו לעבור על דברי תורה, שנאמר אני יי² מוראי למעלה ממוראכם. ועוד לא היה האב צוה הדבר עושה מעשה עמך³ ואינו צריך לכבדו. L

ו

ששאלת אם חייב אדם בכבוד אחיו הגדול מאמו כמו באחיו מאציו. דע שאין חילוק כי כמו שחייב אדם בכבוד אמו כמו בכבוד אציו כך חייב בכבוד אחיו הגדול מאמו כמו באחיו מאציו. ובכתובות פרק הנושא¹ תניא כד את אביך² זו אשת אביך ואת אמך זה בעל אמך, אתין כדריש ואו יתירה מואת אמך לרבות אחיך הגדול. אלמא מיתורה דכתיב גבי אמו קא דריש ליה.

ז

וששאלת על אח הגדול שחרף וצוה לאחיו שהוא תלמיד חכם וקטן הימנו בשנים ונידה הקטן בשנים שהוא תלמיד חכם לאחיו גדול בשנים, אם נדויו נדויו משום שדרשו ואת לרבות אחיך הגדול¹.

יפה עשה שנידהו דכיון שאינו נושא פנים לתורה אינו עושה מעשה עמך. ומן הדין אינו חייב לכבדו.

ח

כל ת"ח שתורתו אומנותו ועושה תורתו קצב ומלאכתו עראי והוגה בתורה תמיד ואינו מצטלה להתעסק בדברים בטלים אך לחזור אחרי פרנסתו, כי זו היא חובתו כי יפה ת"ח עם דרך ארץ וכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה וגוררת עון, ובכל עת לבו על גרסתו ובגמרו מלאכתו חוזר מיד לצית מדרשו, והוא נאה דורש ונאה מקיים ולא סאני שומעניה, הוא בכלל רבנן כי הכנים נוארו בעול זה תורה ואין להטיל עליו עול משא מלך ושירים. כהיה דב"ב¹ רב

נחמן בר רב חסדא רמא כרגא ארבעין אמר ליה רב נחמן בר רב יוחנן עבר מר אדאורייתא אדנציאי ואדכתיבי אדאורייתא דכתיב² אף חובב עמים כל קדושו צידך וגו' אמר משה לפני הקב"ה רש"ע אפי' בשעה שאתה חובב עמים כל קדושו צידך והם תכו לרגליך ישא מדברותיך, תני רב יוסף אלו ת"ח שמכתמין רגליהם מעיר לעיר וממדינה למדינה לישא וליתן דברו של מקום. אדנציאי דכתיב³ גם כי יתנו בגוים עתה אקבלם ויחלו מעט ממשא מלך ושירים, אמר עולא כל הפסוק הזה בלשון ארמי נאמר, אם כולם יתנו בגוים עתה אקבלם ואם מעט ויחלו ממשא מלך ושירים. אדכתיבי דכתיב⁴ מנדה בלו והלך לא שליט למרמא עליהם, ואמר רב יהודה מנדה זו מנת המלך בלו זה כסף גולגלתא והלך זו ארנונא. ותו גרסינן התם ההוא דמי כלילא דשדו אטברי' אמו לקמיה דרבי אמרו ניתבו רבנן בהדן אמר להו לא, ערוקינן, ערוקו. ערוק פלגא שדייה אפלגא. אמו לקמיה דרבי אמרו ניתבו רבנן בהדן א"ל לאו. ערוקינן, ערוקו. ערוק כולהו פש ההוא כובס שדייה אכובס ערק ההוא כובס בטל כלילא. אמר רבי ראיחם שאין פורענות צאה לעולם אלא בשביל עמי הארץ. ורואה אני בדורות הללו לדון קל וחומר, שהרי צימי חכמי הגמרא שהיו נמצאים תלמידי חכמים לאלפים אעפ"כ היו פטורין מכל מיני עולין ומסין וארנוניות, כל שכן בדורות הללו שאינם נמצאים אחד מעיר ובי' ממשפחה שיש לפטורו מכל מיני עולין.

ושורב הראו לי תשובת שאלה לרבי מאיר הלוי ז"ל וזה לשונה⁵, מהודענא ליה למר, על מאי דכתבנא ליה

הא כתבנא משום דאיכא אינשי במאחין דבעו למגבא מינאי מסין ותשחורות וארנוניות ולסיעו לציבורא בכל הנהו מילי דמשחעבדי אינהו, וטענניהו כיון דאנא יופי בגו ציתאי ברביית אע"ג דלא נפיקנא בשוקא הריני כשאר בני מתא דלא ילפי אורייתא. ואנא אמינא להו הואיל ותורתא אומנותי בכל יומא קאימנא צבי מדרשא ולא נפיקנא לברא פטירנא מכל הני עניי, דמאי דויפנא ברביית כדי שלא אנטרך לצריות הוא. וכיון דמכולי יומא לא בטילנא אפי' שעמא חדא תורתא אומנותי הוא ופטירנא. ואחותי להו עובדא דרב נחמן דפ"ק דב"ב⁶ דאמר עבר אדאורייתא ואדנציאי ואדכתיבי, ומאי דכתב הרב י' מייגש⁷ משמיה דרביה, ומה שכתב הרמב"ם ז"ל⁸ וכל הגאונים צההו עובדא. ואכתי לא אתקראר לעמאי עד דחוינא כתבא דמרי ומשום הכי מפייקנא ליה למר ליהדר לי לאלתר בסגיות חכמתיה ושלומך יפרה.

ודו תשובת הרב רבי מאיר ז"ל. הכין חוינא דהאי טענה דהני עוררין דמעררין אמאן דהוי תורתא אומנותו ולא

ה 1 פסחים ק"ג, ב. 2 ויקרא יט, ג. 3 ב"ק צד, ב. 4 עזרא ד, יג; ז, כד. 5 שו"ת הרמ"ה סימן רמח. 6 ח, א. 7 בחידושי ב"ב ת, א ד"ה כריא. 8 תלמוד תורה פ"ו הל"י.

ח 1 ח, א. 2 דברים לג, ג. 3 הושע ח, י. 4 עזרא ד, יג; ז, כד. 5 שו"ת הרמ"ה סימן רמח. 6 ח, א. 7 בחידושי ב"ב ת, א ד"ה כריא. 8 תלמוד תורה פ"ו הל"י.

שופטים. הלכות ממרים פ"ו פ"ז

הרדב"ו (מכ"י)

(מכ"י)

ובעל עבדות מנבדו וכו' וכו' קפ"א הך דלפניו נקח. ויש למדן דההם חייבי בשמח בלא משוכה דבזב לא יוכל לתקן את חביו עמו אל כל הכא חייבי בלאו קיים ויש מקום שיעשה משוכה ולא חכמה הרשעות ומנא הן עבר והדבר ברור שהיה מלמעד והמה גם נכר חכמה:

יב מי שאמר לו אביו וכו'. פ"ק דבינומ ואלו מלאות יבול אמר לו הכי השמא או שמא לו אל חמור וכו' דבריו רבוי ומכל למד דבריו לא נקרא רשע ולא חמור משום דפשיטא דהוה ולא היה כחן סמוך ליה ולא מניע עונש בדברו לנד אפילו חמור:

ראונו עובר על דברי תורה לא יאמר לו אבא עברת על דברי תורה אלא יאמר לו אבא כתוב בתורה כך וכך כאילו הוא שואל ממנו ולא כמזהיר: יב מי שאמר לו אביו לעבור על מצוה או לבטל מצוה עשה אפילו של דבריהם. הרי זה לא ישמע לו שנאמר איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמרוו כולכם חייבין בכבודי: יג אמר לו אביו השקני מים ויש בידו לעשות מצוה אבא אפשו למצוה שתעשה על ידי אחרים תעשה ויתעסק בכבוד אביו שאין מוכתלין מצוה מפני מצוה. ואם אין שם אחרים לעשותה יתעסק במצוה ויניח כבוד אביו שהוא אביו חייבים דברו מצוה. ותלמוד תורה גדול בכבוד אב ואם: יד אמר לו אביו השקני מים ואמרה לו אמו השקני מים אמר כבוד אמו ועוסק בכבוד אביו תחילה מפני שהוא ואמו חייבין בכבוד אביו: מן חייב אדם לכבד את אשתו ופזאביו אפ"פ שאינה אמו כל זמן שאביו קיים שזה בכלל כבוד אביו. וכן בכבוד בעל זואמו כל זמן שאמו קיימת. אבל לאחר מותה אינו חייב. ומדברי סופרים שהיה אדם חייב בכבוד אחיו הגדול בכבוד אביו:

יב מי שאמר לו אביו וכו'. פ"ק דבינומ ואלו מלאות יבול אמר לו הכי השמא או שמא לו אל חמור וכו' דבריו רבוי ומכל למד דבריו לא נקרא רשע ולא חמור משום דפשיטא דהוה ולא היה כחן סמוך ליה ולא מניע עונש בדברו לנד אפילו חמור: יג אמר לו אביו השקני מים וכו'. פ"ק דקדושין ברייתא לרשב"א רבנן: ות"ת ברוב סבבור דאם ואם. היינו דמין וכו' עבד כולס: יד אמר לו אביו השקני מים וכו'. פ"ק דקדושין ברייתא לרשב"א רבנן: ות"ת ברוב סבבור דאם ואם. היינו דמין וכו' עבד כולס: יד אמר לו אביו השקני מים וכו'. פ"ק דקדושין ברייתא לרשב"א רבנן: ות"ת ברוב סבבור דאם ואם. היינו דמין וכו' עבד כולס:

יג אמר לו אביו השקני מים וכו'. פ"ק דקדושין ברייתא לרשב"א רבנן: ות"ת ברוב סבבור דאם ואם. היינו דמין וכו' עבד כולס: יד אמר לו אביו השקני מים וכו'. פ"ק דקדושין ברייתא לרשב"א רבנן: ות"ת ברוב סבבור דאם ואם. היינו דמין וכו' עבד כולס:

יג אמר לו אביו השקני מים וכו'. פ"ק דקדושין ברייתא לרשב"א רבנן: ות"ת ברוב סבבור דאם ואם. היינו דמין וכו' עבד כולס: יד אמר לו אביו השקני מים וכו'. פ"ק דקדושין ברייתא לרשב"א רבנן: ות"ת ברוב סבבור דאם ואם. היינו דמין וכו' עבד כולס:

פרק שביעי

א בן סורר ומורה האמור בתורה הרי נתפרשה בו סקלה ולא עשה הכתוב אלא אם כן הוזהר והיכן הוזהר לא תאכלו על הדם לא תאכל אכילה המביאה לידו שפיכות דמים וזו אכילה בן סורר ומורה שאינו נורא אלא על אכילה מכוונת שאכל. שנאמר ואלל וטבא מפי השמועה למדו שזולל הוא האוכל בשר

יג אמר לו אביו השקני מים וכו'. פ"ק דקדושין ברייתא לרשב"א רבנן: ות"ת ברוב סבבור דאם ואם. היינו דמין וכו' עבד כולס: יד אמר לו אביו השקני מים וכו'. פ"ק דקדושין ברייתא לרשב"א רבנן: ות"ת ברוב סבבור דאם ואם. היינו דמין וכו' עבד כולס:

יג אמר לו אביו השקני מים וכו'. פ"ק דקדושין ברייתא לרשב"א רבנן: ות"ת ברוב סבבור דאם ואם. היינו דמין וכו' עבד כולס: יד אמר לו אביו השקני מים וכו'. פ"ק דקדושין ברייתא לרשב"א רבנן: ות"ת ברוב סבבור דאם ואם. היינו דמין וכו' עבד כולס:

יג אמר לו אביו השקני מים וכו'. פ"ק דקדושין ברייתא לרשב"א רבנן: ות"ת ברוב סבבור דאם ואם. היינו דמין וכו' עבד כולס: יד אמר לו אביו השקני מים וכו'. פ"ק דקדושין ברייתא לרשב"א רבנן: ות"ת ברוב סבבור דאם ואם. היינו דמין וכו' עבד כולס:

לחם משנה

ומתוך הוא דהיה סבור המסקה שאינו אומר לו עכרת וכו' אלא אומר לו ראה אבא כי אין הדין כי שכן כבוד מורה וזה הקשה דהיינו עכרת ומיכן המבין שאינו מוכיח לו כלל ממה שהוא עשה אם אין לו לא אלא מודיעו הדין והוא יבין מחלוו אלל רבתי מפרש דהיולק שים בין המסקה ומתוך הוא דמסקה סבד דנתיבא אמר לו וכוון דלמדו לו נתיבא דהי הוא כאלו אומר לו שעשה ומודיע לו הדין ולכן מניחו וזכרו לו המתוך דלמדו אומר לו כן אלל דרך שללה ואינו כאלו אומר לו שעשה אלל כשאלו הדין והוא דרך נדון: יג אמר לו אביו השקני מים וכו'. פ"ק דקדושין ברייתא לרשב"א רבנן: ות"ת ברוב סבבור דאם ואם. היינו דמין וכו' עבד כולס:

יג אמר לו אביו השקני מים וכו'. פ"ק דקדושין ברייתא לרשב"א רבנן: ות"ת ברוב סבבור דאם ואם. היינו דמין וכו' עבד כולס: יד אמר לו אביו השקני מים וכו'. פ"ק דקדושין ברייתא לרשב"א רבנן: ות"ת ברוב סבבור דאם ואם. היינו דמין וכו' עבד כולס:

יג אמר לו אביו השקני מים וכו'. פ"ק דקדושין ברייתא לרשב"א רבנן: ות"ת ברוב סבבור דאם ואם. היינו דמין וכו' עבד כולס: יד אמר לו אביו השקני מים וכו'. פ"ק דקדושין ברייתא לרשב"א רבנן: ות"ת ברוב סבבור דאם ואם. היינו דמין וכו' עבד כולס:

יג אמר לו אביו השקני מים וכו'. פ"ק דקדושין ברייתא לרשב"א רבנן: ות"ת ברוב סבבור דאם ואם. היינו דמין וכו' עבד כולס: יד אמר לו אביו השקני מים וכו'. פ"ק דקדושין ברייתא לרשב"א רבנן: ות"ת ברוב סבבור דאם ואם. היינו דמין וכו' עבד כולס:

יג אמר לו אביו השקני מים וכו'. פ"ק דקדושין ברייתא לרשב"א רבנן: ות"ת ברוב סבבור דאם ואם. היינו דמין וכו' עבד כולס: יד אמר לו אביו השקני מים וכו'. פ"ק דקדושין ברייתא לרשב"א רבנן: ות"ת ברוב סבבור דאם ואם. היינו דמין וכו' עבד כולס:

יג אמר לו אביו השקני מים וכו'. פ"ק דקדושין ברייתא לרשב"א רבנן: ות"ת ברוב סבבור דאם ואם. היינו דמין וכו' עבד כולס: יד אמר לו אביו השקני מים וכו'. פ"ק דקדושין ברייתא לרשב"א רבנן: ות"ת ברוב סבבור דאם ואם. היינו דמין וכו' עבד כולס:

יג אמר לו אביו השקני מים וכו'. פ"ק דקדושין ברייתא לרשב"א רבנן: ות"ת ברוב סבבור דאם ואם. היינו דמין וכו' עבד כולס: יד אמר לו אביו השקני מים וכו'. פ"ק דקדושין ברייתא לרשב"א רבנן: ות"ת ברוב סבבור דאם ואם. היינו דמין וכו' עבד כולס:

יג אמר לו אביו השקני מים וכו'. פ"ק דקדושין ברייתא לרשב"א רבנן: ות"ת ברוב סבבור דאם ואם. היינו דמין וכו' עבד כולס: יד אמר לו אביו השקני מים וכו'. פ"ק דקדושין ברייתא לרשב"א רבנן: ות"ת ברוב סבבור דאם ואם. היינו דמין וכו' עבד כולס:

יג אמר לו אביו השקני מים וכו'. פ"ק דקדושין ברייתא לרשב"א רבנן: ות"ת ברוב סבבור דאם ואם. היינו דמין וכו' עבד כולס: יד אמר לו אביו השקני מים וכו'. פ"ק דקדושין ברייתא לרשב"א רבנן: ות"ת ברוב סבבור דאם ואם. היינו דמין וכו' עבד כולס:

יג אמר לו אביו השקני מים וכו'. פ"ק דקדושין ברייתא לרשב"א רבנן: ות"ת ברוב סבבור דאם ואם. היינו דמין וכו' עבד כולס: יד אמר לו אביו השקני מים וכו'. פ"ק דקדושין ברייתא לרשב"א רבנן: ות"ת ברוב סבבור דאם ואם. היינו דמין וכו' עבד כולס:

אחז היה לבוש מקלון של זמנו וטפחה לו על ראשו וזה וטפחה ע"פ: זל על כבודו כבוד מול: דרל וכו'. פ"י אלו מנאמן למד המאמיה דרבי: ור לו על אביו. עובדא דרבי ה איתמא וקטו וכו' עסקא למה כגב הרמ"ז אין לו ו: חקי עבד עובדא כדמסא: אלו דהי ליה חל חמור: ש לו על הכן כעונגין ולא כ בחמור ולא מלי לעבוד ו הפשט ע"י חכמה מפורס יום כדאלה מה והכן או שמת דבר מה: בכבודו אביו וכו'. פ"ק דקדושין ברייתא לרשב"א רבנן: ות"ת ברוב סבבור דאם ואם. היינו דמין וכו' עבד כולס: יד אמר לו אביו השקני מים וכו'. פ"ק דקדושין ברייתא לרשב"א רבנן: ות"ת ברוב סבבור דאם ואם. היינו דמין וכו' עבד כולס:

א בן סורר ומורה האמור בתורה הרי נתפרשה בו סקלה ולא עשה הכתוב אלא אם כן הוזהר והיכן הוזהר לא תאכלו על הדם לא תאכל אכילה המביאה לידו שפיכות דמים וזו אכילה בן סורר ומורה שאינו נורא אלא על אכילה מכוונת שאכל. שנאמר ואלל וטבא מפי השמועה למדו שזולל הוא האוכל בשר

יג אמר לו אביו השקני מים וכו'. פ"ק דקדושין ברייתא לרשב"א רבנן: ות"ת ברוב סבבור דאם ואם. היינו דמין וכו' עבד כולס: יד אמר לו אביו השקני מים וכו'. פ"ק דקדושין ברייתא לרשב"א רבנן: ות"ת ברוב סבבור דאם ואם. היינו דמין וכו' עבד כולס:

יג אמר לו אביו השקני מים וכו'. פ"ק דקדושין ברייתא לרשב"א רבנן: ות"ת ברוב סבבור דאם ואם. היינו דמין וכו' עבד כולס: יד אמר לו אביו השקני מים וכו'. פ"ק דקדושין ברייתא לרשב"א רבנן: ות"ת ברוב סבבור דאם ואם. היינו דמין וכו' עבד כולס:

יג אמר לו אביו השקני מים וכו'. פ"ק דקדושין ברייתא לרשב"א רבנן: ות"ת ברוב סבבור דאם ואם. היינו דמין וכו' עבד כולס: יד אמר לו אביו השקני מים וכו'. פ"ק דקדושין ברייתא לרשב"א רבנן: ות"ת ברוב סבבור דאם ואם. היינו דמין וכו' עבד כולס:

יג אמר לו אביו השקני מים וכו'. פ"ק דקדושין ברייתא לרשב"א רבנן: ות"ת ברוב סבבור דאם ואם. היינו דמין וכו' עבד כולס: יד אמר לו אביו השקני מים וכו'. פ"ק דקדושין ברייתא לרשב"א רבנן: ות"ת ברוב סבבור דאם ואם. היינו דמין וכו' עבד כולס:

יג אמר לו אביו השקני מים וכו'. פ"ק דקדושין ברייתא לרשב"א רבנן: ות"ת ברוב סבבור דאם ואם. היינו דמין וכו' עבד כולס: יד אמר לו אביו השקני מים וכו'. פ"ק דקדושין ברייתא לרשב"א רבנן: ות"ת ברוב סבבור דאם ואם. היינו דמין וכו' עבד כולס:

יג אמר לו אביו השקני מים וכו'. פ"ק דקדושין ברייתא לרשב"א רבנן: ות"ת ברוב סבבור דאם ואם. היינו דמין וכו' עבד כולס: יד אמר לו אביו השקני מים וכו'. פ"ק דקדושין ברייתא לרשב"א רבנן: ות"ת ברוב סבבור דאם ואם. היינו דמין וכו' עבד כולס:

רש"י ויש מלצה אחרת לפנינו לעשות כגון לקבול המה או לזיה ע"כ. יג כתב הרמב"ם ממור וכו'. לכאורה יראה דטעמו מדמסקין כלומר דצמלמה עוצרת עסקינן דאם אינה עוצרת אע"פ שאי אפשר לה לעשות על ידי אחרים יעסוק בכבוד אביו ואח"כ יעשה וכן כמז רבינו ירוחם (נ"א ח"ד טו ע"ד) בשם הר"ש ז"ל: וכתב הר"ן נסמין שאחר זה (פ"ד) נס"ד א"כ ממילא אית לן דחייב בכבודו ומוראו דאי לא למה אסור לו להלקותו ולקללו הלא מלצה לצות אה הרשע ולהכותו ולקללו אלא בע"כ צאצאו החמירו שלא לצותו אלא לכבודו. אלא שקשה דא"כ אינו אלא מדרבנן כמו שלא להלקותו ולקללו מדרבנן ולשון הרמב"ם משמע דמדלאורייתא חייב בכבודו. ע"כ יראה דעת הרמב"ם ממה שדרשו צ"ר (פרשה לו אות ז) על וימת מרת צחק (בראשית י"א ג) ולמה הקדים הכתוב מיתתו של מרת ליציאתו של אברהם שלא יהא הדבר מפורסם לכל ויאמרו לא קיים אברהם את כבוד אביו שהניחו זקן והלך לו. והשתחא קשה מה חשש איכא שיאמרו וכו' הלא כיון דמרת רשע היה ועובד עבודה זרה לא היה חייב בכבודו אלא בע"כ דכלל ענין חייב בכבודו. אבל רבינו השיג והביא ראיה שאינו חייב בכבודו ומשמע אפילו מדרבנן נמי אינו חייב לכבודו. ולדידיה נריך לומר דדוקא להלקותו ולקללו אסור אבל מותר לו למנוע ענינו מכבודו ומוראו בשב ואל תעשה ואפילו מדרבנן אין כאן אסור. והבי' מיישב דעת הרמב"ם ואומר שאין ראיה מההיא דהניח להן כבוד דמרת רבת לשאר כבוד. ואני

למצוה שתעשה על ידי אחרים יניח לאחרים לעשותה ויעסוק בכבוד אביו. ואם אין שם אחרים לעשותה יעסוק במצוה ויניח כבוד אביו שהוא ואביו חייבין במצוה: יג (כא) תלמוד תורה גדול מכיבוד אב ואם: יד אמר לו אביו השקני מים ואמו אומרת לו השקני מים מניח את אמו ועוסק בכבוד אביו שגם אמו חייבת בכבוד אביו. ואם נתגרשה שאינה חייבת בכבודו (כג) אז שניהם שוין לכבדו זה כזה: **ז** וזו אמר לו אביו לעבור על דברי תורה בין שאומר לו לעבור על מצות לא תעשה או שאומר לו לבטל מצות עשה (כז) אפילו מצוה של דבריהם לא ישמע לו: **ל** זו וכתב אדוני אבי הרא"ש ז"ל בתשובה האב שצוה לבנו שלא ידבר עם פלוני ולא ימחול לו על מה שעשה לו עד זמן קצוב והבן היה רוצה להתפייס עמו אלא שחושש לצוואת אביו אין לו לחוש לצוואתו שאסור לשנוא לשום יהודי אם לא שיראדו עובר עבירה והאב שצוהו לשנוא לו לאו כל כמיניה להעבירו על דברי תורה: יז (כד) אחד האיש ואחד האשה שוין בכבוד ובמורא של אב ואם אלא שהאיש יש בידו לעשות ואשה אין בידה לעשות (כה) שרשות אחרים עליה לפיכך אם נתגרשה או נתאלמנה שניהם שוים: יח כתב הרמב"ם ממור חייב בכבוד אביו ומוראו (כו) אף על פי

וקעקע להם כתרנגולים. ופירש אביהן פרה וכו' ומחלק בין כבוד דמרת רבת לשאר כבוד. ואני רש"י שכן אלמנה אמה. ולא נריך [אמה למעשה] אלא ללמוד באת ואני אומר לך שכבוד שניהם שוים עליך: הטל להם מים בספל וקעקע. קרקר להם כמו שמקרקרין לתרנגולים ולפי שלא היה נריך לעשות והוא שאלו כמי שעליו לעשות השיעו בלשון שחוק. והרי"ף השמיט הא' סיפא דצרייתא וגם הרמב"ם לא הזכיר דין זה. והטעם משום דמדינא דרישא משמע דיהיב טעמא מפני שהוא ואמו חייבין בכבוד אביו משמע הא לאו הכי כבוד שניהם שוה ולא היה מהם שיראה יקדים כ"ל. אבל רבינו ירוחם (ס: טז) כתב אם נתגרשה מאביו שניהם שוים ונתן מים בספל ואומר להם צואו לשתות ולא יקדים אחד לחבירו עכ"ל. ואין נראה כן מדברי רש"י אלא כמו שכתבתי:

טו אמר לו אביו לעבור על דברי תורה וכו'. בסוף פרק ז' דמלעיל (ג) תנן אמר לו אביו היטמא או שאמר לו אל תמור אביה הרי זה לא ישמע לו. ומייתי לה בגמרא החס וצפרק קמא דיצמות (ה:) מדתבי (ויקרא י"ג) איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמרו ואני ה' כולכם חייבים בכבודי: **ז** ומ"ש דאפילו בצבא מצות עשה של דבריהם. כן כתב הרמב"ם צפרק ו' מהלכות ממרים (ה"ג). ונראה שהטעם משום דכיון דכל מילי דרבנן אסמכניהו אלאו דלא תסור (דברים י"א) הרי הם בכלל דבר תורה. אי נמי דכיון דמאני ה' כולכם חייבים בכבודי ילפינן לה ומילי דרבנן ודאי הם כבודו של מקום אין לו לעבור עליהם בשביל כבוד אביו: **ז** וכתב א"א ז"ל בתשובה. כלל ט"ו (סי' ה):

יז ואחד האיש ואחד האשה שוים בכבוד ובמורא של אב ואם וכו' עד שניהם שוים. צרייתא ומימרא צפרק קמא דקידושין (ג:) ופירוש רבות אחרים עליה היינו בעלה שהיא משועבדת לו ולפיכך היא פטורה מכיבוד אב ואם צעודה נשואה:

יח כתב הרמב"ם ממור חייב בכבוד אביו ומוראו וכו'. צפ"ו מהלכות ממרים (ה"ה) וטעמו מדתנן צפרק ז' דיצמות (כג) מי

פרישה

לעשות אם אפשר וכו'. כגון קבורת מת או לזיה. רש"י ר"ל צמלמה עוצרת עסקינן דאי לאו הכי יעשה המלצה אחר כך. וכתב הר"ן דאם התחיל כבר צמלמה יקיימנה דהעוסק צמלמה פטור מן המלצה: (כא) תלמוד תורה גדול מכיבוד אב ואם. ויליה לה מיעתה שכל אומן שנים שהיה (כה) שרשות אחרים עליה. ר"ל בעלה שהיא משועבדת לו. ואע"ג דגם

→

→

16

לה משנה [כנא] מיענה
דף ל"ב ע"ג, וכדלפי
לה שם גנמולא ויבגמולא
דף ו' ע"ג [מהא דמכוב
תיקוף יע, ג:]

לה הרמב"ם שם בפרק
(י') [ו] [נלהה י. ופייע
היי"ט שם ד"ה ומ"ט דלפ"ט]
ליון דרבנן [בבבוי יע, ג]
אקמליהו אללו דלח
מקור [בבבוי יע, ו] [הי
הם ככלל דבר מורה. אז
נמי משום דמילי דרבנן
הו כבודו של מקום
וקודמיה לכבוד אביו:

לה. טור [עמוד הקטן]
בשם משנת אביו הרמ"ש
ונלו טו סימן ה', דלקור
לשנא שום יהודי אם לא
שיראהו עובר עבירה:
לה. משנה [קדושין טו, א]
כדמפרש שם בגמרא
ונגרימא שם דף ל'
ע"ב:

לה. מירמל דרב חזקי וכו',
שם:
לוי. טור שם:

לה. טור [שם] שם
הרמב"ם בפרק ו'
מהלכות ממרים [הלכה יא]
ומשנה יבמות דף כ"ב
ע"ג [ונמחה שם ע"ב;
רי"ף שם ה, א; ר"ש שם
פ"ג סימן ג, מהא דמסתרי
פה, ג כ"א]:

ציונים צ"מ א
עם ציונים מהש"ך
כג טור [עמוד הקטן, מהא
דלמרינן כנגד קמא לו, ב]
ומדכ"ו פרק ביצד יבמות
רמ"ו, ג שם ר"ת [ובהנהגה
מיימוני פרק ו' הדלכות
ממרים] [אות ו' שם מ"ב
עין קיידינא]:

באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה

באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה

באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה

באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה

באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה

באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה

באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה

באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה

באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה

באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה

באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה

יו לא ישמע לו. דכתיב [ויקרא יט, ג] איש אמו ואביו מילדו [וגו']
אני ה', כולכם חייבים בכבודי [בנמוה יע, ב]: יח אין לו לחוש
צוואתו. שאסור לשנוא לשום יהודי אם לא שיראהו עובר עבירה,
עור [עמוד הקטן]: יב לפיכך היא פטורה בו. ונראה דלס'
אין בעלה מקפיד חייבת בכל

דבר שאפשר כמו האיש: [טו]
כ ויש אומרים דאביו בו. מיהו
אע"פ שאינו ממוינ לבנדו אסור
לעטרו, כלקמן סימן רמ"א סעיף [טז]
ד' ה':

להתפיים מיד לולי צוואת אביו (טז) יח אין לו לחוש לצוואתו:
יז ה' אחד האיש ואחד האשה שווין בכבוד ובמורא של אב ואם אלא שהאשה אין בידה
לעשות שהיא (טז) משועבדת לבעלה יב"ה לפיכך היא פטורה מכבוד אב ואם בעודה
נשואה ה' ואם נתגרשה יב' או נתאלמנה חייבת:

יח ה' ממור חייב בכבוד אביו ובמוראו (יז) [כ"ח] אפילו היה רשע ובעל עבירות
מכבודו ומתירא ממנו: הגה ב' (טז) [כ"ט] ויש אומרים (טז) דליתו ממוינ (טז) לכנד אביו רשע
י"י הלח אם כן עשה י' משונה:

כתיב [עמוד הקטן] ע"ב
לוי. טור שם:
לה. טור [שם] שם
הרמב"ם בפרק ו'
מהלכות ממרים [הלכה יא]
ומשנה יבמות דף כ"ב
ע"ג [ונמחה שם ע"ב;
רי"ף שם ה, א; ר"ש שם
פ"ג סימן ג, מהא דמסתרי
פה, ג כ"א]:

ציונים צ"מ א
עם ציונים מהש"ך
כג טור [עמוד הקטן, מהא
דלמרינן כנגד קמא לו, ב]
ומדכ"ו פרק ביצד יבמות
רמ"ו, ג שם ר"ת [ובהנהגה
מיימוני פרק ו' הדלכות
ממרים] [אות ו' שם מ"ב
עין קיידינא]:

באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה

באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה

באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה

באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה

באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה

באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה

באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה

באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה

באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה

באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה

באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה

(טז) אין לו לחוש צוואתו. שאסור לשנוא לשום יהודי אם לא
שיראהו עובר עבירה, נמלא שהאב מלוח אורו לעזור על דברי
תורה, [ש"ת הרא"ש כלל טו סימן ה]: (יז) אפילו היה אביו רשע,
נלמד מהא דליתא פרק הנחננין [פאהדין פה, ב] לכל אין הכן נעשה
שליח להלקוח לבדו מוח ממסית.

והיה אומרים הוא הטור [עמוד הקטן],
הקשה על זה מההיא דפרק חזיהו
נשך [כנא מיעוש סב, א] בהניח להם
פרה גזולה [כ], פירושו של רצית [וגם
כרש"י שם [כ]] קרי רצית גזל, וכל
דבר המסוים חייבין להחזיר מפני
כבוד אביו. ופרכין שם ומי
ממוינ מפני כבוד אביו, והא כתיב
[שמות כב, כ] ונשאת ענמך לא תחזור,
והאלו לאו [עושה] [כ] מעשה עמך
הספיק להחזיר עד שמת, שמע
מיניה בלא עשה תשובה אין חייב
בכבודו. ומיכן כ"י [שם ד"ה ומ"ט
כתיב]. ומיכן כ"י יכול לומר שלי הוא, ואינו

יח ה' אחד האיש ואחד האשה שווין בכבוד ובמורא של אב ואם אלא שהאשה אין בידה
לעשות שהיא (טז) משועבדת לבעלה יב"ה לפיכך היא פטורה מכבוד אב ואם בעודה
נשואה ה' ואם נתגרשה יב' או נתאלמנה חייבת:
יח ה' ממור חייב בכבוד אביו ובמוראו (יז) [כ"ח] אפילו היה רשע ובעל עבירות
מכבודו ומתירא ממנו: הגה ב' (טז) [כ"ט] ויש אומרים (טז) דליתו ממוינ (טז) לכנד אביו רשע
י"י הלח אם כן עשה י' משונה:

כתיב [עמוד הקטן] ע"ב
לוי. טור שם:
לה. טור [שם] שם
הרמב"ם בפרק ו'
מהלכות ממרים [הלכה יא]
ומשנה יבמות דף כ"ב
ע"ג [ונמחה שם ע"ב;
רי"ף שם ה, א; ר"ש שם
פ"ג סימן ג, מהא דמסתרי
פה, ג כ"א]:

ציונים צ"מ א
עם ציונים מהש"ך
כג טור [עמוד הקטן, מהא
דלמרינן כנגד קמא לו, ב]
ומדכ"ו פרק ביצד יבמות
רמ"ו, ג שם ר"ת [ובהנהגה
מיימוני פרק ו' הדלכות
ממרים] [אות ו' שם מ"ב
עין קיידינא]:

באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה

באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה

באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה

באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה

באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה

באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה

באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה

באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה

באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה

באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה

באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה

באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה

באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה
באר הגולה

חמורה וצונק"ו ק"ק כ"ה פוסק כן להלכה, אף שלענין קשה לסנוך ע"ד נגד הנוג"ח וע"י נ"ש צ"ק שו"ת ח"י ח"א ק"י ו"ה אף צ"ד כיון דליכנה גופייהו לאו חש"ק הם רק נחמזרים להח"ק וגם סניף הוא דלדיעת המחנירים לא חזו לזה, ע"כ עכ"פ י"ס להקל לנווכרין ע"י זמ"ה לחוב והנועות יעשו קדושה חמורה :

ב) וע"ד שאלתו צנחט פנוולא צונעי העוף הקהוונים דאפשר גם להנוכסירין נחט צדקין הכא עריפה כיון דקס וניחט כ"יחו ואין לו נוקוס ללאה דנוי לנוחט צנורה. הנה גם צנחט צנורה דעת הפר"ח וככפי יונה להחיר והבא ל"ד לנוחט צנורה וע"י צפרניו צנו"ו ונוי ק"ק ד'י כהצ דנורה איכא טענולא דטונול דרך הוועט קאחי וגם נחמנה סקני הכצד דחוקים ודלנולא ככניסחיו קיכז וגם לית ל"י דוכחא לתיפוק יעו"ש, והרי הרי טענולא קנולא ליהא צנועי"ס הקהוונים וגם אפטר דהוי כיכול לתיפוק וקס ולחזור לדקין כונו הנואכל טעפ"י הרוב יולא וקס וחוזר לדקין ע"כ הנוקיל צה"ו צנחט צדקין גם צנועי"ס הקהוונים כן :

סי קס"ד

ע"ד השאלה צנחנה או עוף חולה סנפל ונול"י צפחות נוי"ט ושחטו אותה אס שרי צצקי גילוי דעת ונהג' ונהרש"ס ז"ל ק"י כ"ח סע"י צ' כהצ דאקור וכסען ע"ד חו"ה שהוצא צע"ו וס"ך ק"י נ"ו ק"ק צ' דנפלה פחות נוי"ט שרי וקוס דחי נושא ח"ע ובחולה ל"א דחי נושא ח"ע כנוצור הדצר הנוה וצבר הרגיס צצת ק"ל — ולעני"ד הדצר הנוה וצבר הרגיס צעלונו סס דאנן הא קיי"ל כרצנן דפליגי על ר"נ דקצרי דחי נושא ח"ע סכ"י חו"ה הוא דעכ"פ דצר חי נושא ח"ע עלונו קלה ול"ד לאצן דוונס סנפל על הצהונה והאי סייך גם צחולה ונו"ט ונהרש"ס סס לדחות דהא דקצרי רצנן דלענין צצת ל"ש צנחנה חי נושא ח"ע עלונו הוא נושום דונשרצטי נפשייהו כדאי צצבה דף ל"ד ופרש"י ונשנוטי"ס כלפי נוטה ונכצדי"ס ח"ע להצנוי"ט ויד הנושאן יעו"ש ח"כ ל"ש זה רק לענין צצת חזל לענין נפילה סייך גם צנחנה חי נושא ח"ע חזל צחולה ל"ש זה גם לענין נפילה — הנה צפירוש ר"ח לצצת סס כהצ ח"ל חזל צנחנה ח"ה ועוף פליגי רצנן ורצ נתן רצנן חייבי עלה דקצרי אגז צעתיחא ונשרצטי נפשייהו ונותרטלן ואין נושאין ח"ע יעו"ש והאי טענולא סייך גם לענין נפילה וע"כ דאו"ה דכ"י לענין נפילה חי נושא ח"ע הכונה רק נחמנה סכל דצר חי ל"ד לאצן דוונס וח"כ גם צחולה כן, וע"י רט"ל צח"ש צצת ל"ד סכ"י דלפירש ר"ח ונשרצטי נפשייהו הוא טבע טלהם אפילו אינן רול"ס להצנוי"ט דלא כפי"י רש"י הנ"ל יעו"ש, וח"כ ע"כ דלענין נפילה שאני וח"כ ה"ה חולה, — ועוד דהא כל הטעם דחולה ל"א חי נושא ח"ע נושום דהוי ככפות כנו"ש הוס' להדיח צצת ק"ל ד"ה ר"ח וכ"כ ר"ח צצת ל"ד דחולה ככפות דנוי וכ"כ תיז"ט פ"ק דר"ה נוי"ט יעו"ש וח"כ למידו"ט של ונהרש"ס גם צנחנה ועוף הכפוחים דהיינו סקפורים ידיהם ורגליהם ונפלו ונעלנון אף צפחות נוי"ט אקור ח"ה כנוצור להדיח צחו"ה ונכל הפוסקים דגם צכ"ג צעיין י"ט וע"י צ' יד"י ק"י כ"ח ק"ק ח'י שהוכיח כן צפסעות דגם צקפור

הדין כן וכן ונוכרה צפרניו"ג דכ"י דצנורף ל"ש נפילה רק צקפורים רגליה יעו"ש ואפ"ה צעיין י"ט ונווכח ככ"ל, ועוד דלס נחמזר צכפות ה"י נראה דגם צקפור צנחנה צ' רגלים הוי כפות לענין צצת כדנווכח צצצת ל"ד, דק"ד דט"ס דפרקיים כיון דנועונוגיס ואין דרכס לילך רק לרכוז ל"ש חי נושא ח"ע וצ"ס דחו דרמות רוחא הוא דנקיט להו יעו"ש ח"כ צנחנה צקפורים רגליה אף אס לא כולס, הוי כפות והרי זה פשוט דצכ"ג צעיין י"ט כנוצור צק"י כ"ח לענין צית הנוטצמי"ס ועכ"פ הדצר מוכרח דלענין נפילה גם צנחנה ועוף כפוחים לגנורי ונפלו ונעלונו י"ט צעיין ור"כ נוכין לנו להחמיר לענין נפילה צחולה והרי כל ענין חולה היא נועטס כפות וכפות לענין נפילה צעיין י"ט ח"כ גם צחולה כן דענין חי נושא ח"ע לגצי נפילה סכ"י חו"ה היא רק נושום דדצר חי י"ט לו קלות ונה נגד אצן וזה סייך גם צחולה וכפות וכן נוכח קהינה כל הפוסקים דקטנולא חנורי דאין נפילה רק צי"ט לכן לעני"ד אין להחמיר צזה :

סי קס"ה

לכ"י יד"י הרצ החו"צ יקר הערך ונו"ה דוד זיידמאנוני בויעו"ט

ע"ד שאלתו צ"י אשר אנו קללה ואקרה ח"ע אס צנה ילך לבית חנו"י והדצר קשה עליו לנוולאות רלוכה וגם חושש צע"ו יושצת השלוס צית אס נותר לילך, — והנה נוי"ט כח"ר דנולד כיצוד אס אינו נחויצ לשנווט צקולה כנו"ש הוס' יצווה דף ו' ד"ה ונה להנן דל"ש כיצוד רק דצר ש"ס לאצ הכנאה, אונס צי"ד ק"י ר"נו סע"י ט"ז חיהא צנוי טלו"ה לצבו טלא ידצר עס פלוני ולח ינחול לו אין לחוש לנוולאחו וכהצ ע"י סס דהטעם ונשום דאקור לשנוא שום חדס נוישראל והוי כנו"ה לעצור עד"ת יעו"ש ונווכח דחי לאו האי טענולא נחויצ לשנווט צקולו אף שאין צזה הכאה לאצ, וצ"ד טלא ילך לבית חנו"י אין זה סנאה ולח ידצר עס פלוני הוי ענין סנאה וכנו"ש צקנהדרין ח"ה שוכה כל טלא דיצור ענוו ג"י נחוד ח"צה יעו"ש חזל טלא ילך לבית פלוני אין זה ח"צה, אף צ"ד שהלוי היה לצל ילך לבית חנו"י סחייב צכצודו כדאי צי"ד ק"י ר"נו אף אס טנוול דהוי רק נו"ה דרצנן ג"כ אין חייב לשנווט צקולה דלצטל אפילו נו"ה דרצנן אין שווענין לאצ ואס, אף צזה לענין דנהי דנולד כיצוד חייב ללכת לפרקים לחנו"י כגון צרגל וכדוונה חזל ללכת הדור אינו נחויב, נולד כיצוד חנו"י וח"כ עכ"פ הוי ונהראוי שהצן יזחר ונלכת שונה רק לפרקים, חזל י"ט לוונר כיון דהלויי ה"י טלא ילך ככל לבית חנו"י וזה ח"ה צטלה דיצורה לגנורי כדאשכחן לענין כונה דצרים דיצור שצטל ונקלהו צטל כולו ונוכ"ו ל"ע צזה אף עכ"פ צ"ס לחוש שעי"ו יוצטל השלוס צית צזה אינו נחויב לשנווט לה :

ומה שחש כח"ר כי חרור הוי טעינה כדאי צי"ד ק"י רל"ז ח"כ הוי ככצנע ע"ז אף דהוי ככצנעט שול ונוכ"ו הרי ח"ה צי"ד ק"י רל"ז אס קיינוו דצרין הרי חלו נשוצחים וחולי צצן הוי חייב גונור כדי טלא העצור על השצונה לפי

לפי טיטת הר הלוי וקאי אס ז"ל סס ונראה לקס צצנעה ו נלשון רש"י צ ואס חנור אדנ וכן ונלחתי צ ו עוד חנורי או ענין סכצנצו וכן צנוטצנע צ הוליוו צלשון ונשחמול אין ר הבוונה לקס ו אס עי"ו י"ט ו הצן עושה כל שאין הצן עוצ כיון שקללה ו הוא גורם קלו ק"י רנו"ח דנוי ונצציע צאלה דקס הוא צא הוא רק כשו"ה חציעה על אצ הוי ג"כ גורם לא צא להצצי הכא שאינו ע דהוי כגורם ד ק"י טפ"ו, וניה לנוולא דדאין ד וכיון דנו"י נח צצח הצן להט עושה נועשה צזה ציטל

לכ"י יד"י ה אברהם

ע"ד אשר הצ חרבות לנוולא טעס ל יפולח הרי נוול הוצא צי"ד ק דכחצ ד"נו יו"י סדקס ה"י עונול הסצצין וח"כ לכהמלה וע"י נול אצרהס די ולפי הנוצור ה הזאה ה"י כונה והזאה סכ"י ה יעו"ש ע"כ ל"י שאינו נוקצ"ט טל צרזל הרי כהול ענוול ונר ושצו לא יוכלו הלוי למוול צו וח"ש — וחר פרשת שנות

שולא אמני יולו - חלק ב
הר"ח ל' מאיר אביק צצ"ח

לפי שיטת הרמב"ם ז"ל שם דהדבר וניחלו
 חלו וקאי אס יקיימו לא הוי קול וע"י בהגרי"א
 ז"ל שם ונראה דארוך דהוי שצוה הוי רק צביון
 לשם שצוה אבל צקתה ל"ה ענין שצוה וכ"כ
 ובלשון רמ"י צנ"ק שצוה דף ל"ז ד"ה ארוך
 ואם אנור אדם להצירו לשם שצוה וכו' יעו"ש
 וכן ונלמתי צרי ירוחם נתיב י"ד חלק שני וז"ל
 ועוד אנורו ארוך וכו' זו שצוה ופירש הדבר על
 ענין שכתבו שם זה לקבל ע"י שצוה וכו' וכו'
 וכן צמוצתו בלשון ארוך נופי אחר וכן אס
 הולילו בלשון שצוה וכתבין לה יעו"ש וצ"ה"
 ונקטנוהו אין הכוונה לשם שצוה. וגם אס הי'
 הכוונה לשם שצוה נראה דאין הן נחייב לשמוע
 אס עי"ז ים חשק ציעל השלוס ציה. שהרי אין
 הן עושה כלום ואין זה קרוי אפילו גורם כיון
 שאין הן עושה דבר. לכן גם נה שחש כתי"ר
 כיון שקללה א"ע אס לא יאנוע הן לקולה אי"כ
 הוא גורם קללה לאנו זה אקור כנוצח צי"ד
 ק"י רנו"א דוני שכתחייב שצוה לצו צב"ד אינו
 נוסציע צאלה שהרי הוא צל לקבל אציו יעו"ש
 דשם הוא צל להשציעו הוי גורם ונוש אצל הכא
 הוא רק כשוא"ת ועי' ע"ז שם דצכה"ג ט"ס לו
 הציעה על אציו ינוכרו לאחרים יעו"ש הרי צזה
 הוי ג"כ גורם דהלוקה יצביענו וע"כ כיון דהוא
 לא צל להשציעו אינו עושה איסור אי"כ וכו"ש
 הכא שאינו עושה כלום. ויש לוונר דשם העעם
 דהוי כגורם דגורם דפטור לכ"ע כוונ"ש ש"ך חו"נו
 ק"י שפ"י. וניהו לבונה פוקקים שהוצא צקלה"ח
 לנולן דל"ן דינא דגרונה גם גורם דגורם חייב
 וכיון דע"י נוחיר לכהחלה נוכח דלא אסרו רק
 צזה הן להשציעו ולא צגרנוהו אי"כ צב"ד דאינו
 עושה נעשה כלל אין לחוש צאופן אס ים חשק
 צזה ציעל השלוס ציה ים להחיר ותל"נו: L

סי' מס"ו

לכ' ידידי הרה"ג החו"צ קושילתא דיחוסא נור"ה
 אברהם חיים דוד סופר כ"י נשיא אה"ק
 בווי"ע.

ע"ד אשר הציא כתי"ר נוד"ר צראשית עשה לך
 חרבות לוריס ונגלגון דטיכרי והתר כתי"ר
 לנולא עעם לדבר למה לא קבינים ונוש. וציותר
 יפלא הרי נולא לכתחלה צברזל כוונ"ש הרנוצ"ס
 הוצא ציו"ד ק"י רס"ד קע"י צ'י. ואפשר עפ"י ונה
 דכתה ד"נו יו"ד ק"י רס"ה צעם הנוהרי"ל כשה"י
 סנדק ה"י עוצל א"ע ועי' צ"י אומ"י ק"י הרי"י צעם
 התשצ"ן וא"כ נוכ"ש דהנוהרל לריך להיות טהור
 לכתחלה ועי' צווד"ר שה"ש פרשה ד' שהקצה
 וול אצרהס דיצוא טהור ויעפל צטהור יעו"ש
 וכפי הנוצח ציצונוה ע"א צהא דערל ונקבל
 הזאה ה"י כונה עומי ונהיס והזו ציו"ד ונולו צי"א
 והזאה קני"י ה"י צער"ש ועצלו ועשו פקח צטהרה
 יעו"ש ע"כ ליה הקצה"ה ש"וול צנוגלצי דטיכרו
 שאינו ונקצ"ע ונשא"כ אס ינו"ל יהושע צכבינים
 קל צרזל הרי צהכרה יענוה הקבין ונהנינו
 כהוא ענוה מת והקבין יענוה אה יהושע הנו"ל
 וסוד לא יוכל לנול כל ישראל צטהרה ע"כ ה"י
 הלי"י לנול צנוגלצי דטיכרי וישאר יהושע טהור
 וא"ש — והראני א' ונאלמוודי צמת"ס עה"ת
 פרשת שמונה עה"כ ותקח לפורה לור שנולה

לכתחילה לנול צברזל ונדליוה הקצה"ה יהושע
 ליקח חרבות לוריס יעו"ש. ונראה דנופרט לה
 כרס"י שם איונלי דחרישו יעו"ש וחידוש של
 הזכיר ונהוד"ר הכ"ל. וני"ש כתי"ר להרץ דצרי
 הוד"ר הכ"ל עפ"י דח"ס צמ"י לנדריס ל"א
 צעם הנוכריע דנילה אין סכנה רק צברזל
 ים סכנה דהוי נוכח מצד. הנה חת"ס לנדריס
 אינו כעת ת"י אך צה"ס שנוה שם כתב כן
 צעם ק"י הנוכר וכ"ה ט"ס ול"ל הנוכריע. ונוכ"נו
 ל"ע כיון דהוא רק נולא ונן הנוצח אה"ך יכנסו
 צמשק סכנה לכתחילה ונוש ונולא ונן הנוצח
 ועי' גיטין דף כ"ז דעליך הורגני כל היום היינו
 נולא ונילה דיתנה צשוניי ול"ע ואפשר דצקטן
 צכל ענין איכא סכנה רק צגדול אין סכנה
 רק צברזל:

סי' מס"ז

לכבוד הרב הגאון וכו' נור"ה יוסף באבאד
 כ"י אצד"ק קאליש.

ע"ד שאלתי צנוקה קרולים לעשות צעירו עי'
 וני גשונים שיונשכו ע"י לינורות של ונתכת
 עשויס ונתחילה לכך להפירה וירלפו הכוחלים
 והקרקע צנינוענט ויעשה רלפה ונלנעלה וע"ג
 רלפה יעשו נקצ כשפה"ל ועל"י נוקה עליונה
 שיונשיכו וני גשונים צכל פעס ושם קנוון לרלפה
 עליונה יעשו צי"ז (קאחאל) לנקותה והנקצ לצי"ז
 יה"י קחוס צברזל של ען או צרזל והנקצ ונעליונה
 לתחתונה יה"י חנו"ד פתוח. — והנה. המיבור
 הוא מיבור גנוור ולא הוי קטפרס כיון שהנויס נחיס
 כוונ"ש צהצוה צאוורי יושר ח"א ק"י ק"א אך
 צשו"ת דצרי חייס ונחנו"ר צכה"ג יעו"ש ק"י פ"ח
 אצל הנועיין שם יראה ששם ה"י הנועשה שהמיבור
 ונעליונה לתחתונה ה"י ע"י קילון זקוף ודן
 הרצ הכ"ל דהוי כקטפרס דאינו מיבור עצמי
 יעו"ש. אס כי דצרו לל"ע נוכ"נו אין לעשות
 נוקה לכתחלה נגד הגה"ק הכ"ל. אך כשאינו
 ע"י קילון זקוף רק מיבור ע"י נקצ צרלפה שיחצר
 עליונה לתחתונה צזה אין חשק כלל. — וצדבר
 הקילונות להנושיך וני גשונים ים לחוש קלח
 דאינו נתהוו חיזה מטעים אף שלח צכוונה ואף
 אס הם חלקים לגנורי ים לחוש על וני גשונים
 היורדים ללינורות דרך נרצוי הגגות אולי נתהווה
 חיזה חטט ויש להחנו"ר שנוהלינורות הכ"ל
 להחפירה ילכו הנויס ג"ט ע"ג קרקע הראוי
 לצלוע כוונ"ש צקפרי קו"ת אונרי יושר ח"א ק"י
 ל"צ. וצדבר החשק אשר ים חוששים שנוה יתקלקל
 הצרזל ויה"י זוחלין לצי"ז. וני"ש כתי"ר שאין חשק
 כ"כ כיון דעכ"פ ישאר נוקה וי"כ התחתונה
 והנוצח פוסק כהר"ש להחיר צאח זיחל לנעלה
 ונו"ס אף שהכא זוחל לנענה נוכ"נו הרי ים נוקה
 שלינוה לנענה שאינו זוחל. הנה צזה ים לרן כי
 ונהרי"ק שורש ק"ג כי דרל"ש אינו נוקל רק
 כשעוצל כל גופו וראשו צנויס תחתונים דוקא
 והציאו צחשו צי"ש יו"ד ק"י פ"י ח"צ אף שצחשו'
 נוהיר נתיצ"ס נראה דצכל ענין כשר וכ"כ צס'
 לחם ושנונה ק"ק פ"י נוכ"נו היינו כשעכ"פ רוב
 הנוקה אינו זוחל. אצל הכא אס התקלקל הצרזל
 הרי רוב הנוקה זוחל אף שהוא נמוצרת לנקה
 שלינוה כס"ה. הרי לענין זוחלין אין מיבור ונעיל
 אף

22

◀ (יד) ומצאתי

בשורת משבץ ח"ב סי' י"ג שהבאתי דבריו לעיל
 אות ח' בענין מלקדה וסיים וז"ל אבל י"ל
 דאבו טאני שטאור לתאור דבריו אלא שאין זה הגון שאלו קדמה
 מלות אבו לגדרו י"ל כן אבל עכשיו שקדם נדרו אם הגדר און לו
 היתר מחמת עלמו מפני מלות אבו א"ל להיות לו היתר ודומה
 לא"ל אבו לעבור על ד"ת וכו' ועוד ש"ס להחייב בד"ז אם מלה
 לקיים דברי אביו ואם לא וכו"ס לאחר מיתתו וכו' ומ"מ בגדר
 דרבנן גם ע"ד"ר יש להתיר בזה משום מלות אביו דודאי קלת מלה
 יש בזה וסימן לדבר מלות יונדב בן רבב לבניו וכה"ג הציב הרשב"א
 שכל. ומבואר דס"ל דמלה מדרבנן עכ"פ יש בדבר ולכן מהני רק
 לגדר דרבנן ובענין מ"ש התשבץ גופי" שהביא ה"ח ב"ה ע"פ סו"ס
 מ"ב ורמ"א שם והרי התם ה"י הלוואה שידבר עם אחי אשתו ואינו
 נוגע לגופו ומבואר היפוך ד' מהרי"ק ומהרמ"ל הנ"ל (וכן מלמתי
 בתשו"ת ריב"ש סי' קכ"ז באמנע התשו"ת באמר האב שירגש אשתו שכ'
 דהוי כאל"ל לעבור על ד"ת דאסור לגרש ע"פ ומוכח דבל"ה ה"י
 מחייב לשמוע לאביו וע' הגהת מל"מ פ"י מגירושין הכ"ל בזה) וי"ל
 דמהרי"ק כתב שם ד"ז רק לסיניף לשאר טעמים כדרך דס"ל כן
 כמש"ל אות ה' ממ"ק בזה אבל מהר"ם ומהרמ"ל נראה דס"ל כן
 הלכה ובמחמ"ת לא הביאו ד' התשבץ וריב"ש הנ"ל [וי"ל דמהרמ"ל
 לשי' דס"ל דאסור גירושין רק מדת"ס כמ"ס בהגהת מל"מ פ"י
 מגירושין שם בשמו וא"כ בע"כ גם הציבור בכה"ג הוי רק מדת"ס
 ולכן מהני מה שטאור קלת לגרש לבעל חיוב כיבוד בזה אבל כבר
 דחה שם במל"מ דבריו ודו"ק]. אבל לענין ג"ס לשי' מהרי"ק יש לפקפק
 בדיוו של מהרמ"ל דהתם טעוה לטובת בנו הקטן י"ל דהוי כנוגע
 לעלמו כיון שטוה טעוה בנז ונס אחר מוהו נטוה מזה וכדאשכחן
 בסנהדרין (דף מ"ו ע"ב) שרה גופה ינחא לה כי היכי דמייקר בזה
 אברהם ואף דבבבכות (דף י"ח) מיימי משקרא קרא דאיוב יכדו
 בניו ולא ידע הרי הש"ס מסיק שם דידעו ביה ואני בעניי לא זכיתי
 להנין ס"ד דהש"ס בזה שצרי מאמר זה אחר חיוב שם בבבדו דאין
 תהי"מ וכדא"י בש"ס דב"ב (דף ט"ז ע"א) דאיוב כפר במתה"מ וכיון
 שלא האמינן בהשאתה הנפש ודאי דאיוס יודעש ומעו"ס סוטה
 לפי האמת והאלוהים שיש השאתה הנפש ודאי דאיוס יודעש ומעו"ס סוטה
 (דף ל"ד ע"ב) ד"ה אבותי וזכריהם י"ע כמ"ס הגאון רי"ב בהגהותיו
 שם וע' וזה שמוה (דף ט"ו) בעובדא דהאי קברא דאחרניש משום
 דהלקו לבני' דגנבי' עכ"פ דידעין בנערה ע"פ ומכ"ס בלדיהם אלא
 שטעוה עליהם בירושלמי פ"ד דע"ז ה"א און צינינו ללדיקים אלא
 דיבור פה ופ"מ פ"י שכל התוסיס אינם מתבטלים אלא רק חוש
 הדיבור ע"פ ואף דודאי אינו נוגע לגופו ממש וכמ"ס בתשובה
 א' מהא דיומא (דף כ"ב) התם נמי לא איפרישו מוגופי' וגם הבאתי
 מנדרים (דף ל"ט) וט"ל יו"ד סי' רכ"א ספקיה ועוד כמה דוכתי מ"מ
 מאן יימר דבכה"ג ל"ס כיבוד ולא דמי לגידון מהרי"ק שלא ננט
 הדבר אליו כלל אם ישא בנו אשה זו או אחרת כפי רלונו וע' גו"ב מת
 חל"ע סי' מ"ה וכפי הנראה לא עיין בתשו"ת מהרי"ק עלמו. אבל
 גם לשי' מהרמ"ל הג"ל נראה דזה דוקא היכי דאיוב פוקד ומלה
 על ממונו אבל אם מלה על ממונו גם הוא מורה דמחייב לקיים
 דמה לי שנוגע לגופו או לממונו [ע' בכה"ג ח"מ סי' ס"א הגב"י
 אוח ל"ו בשם רש"ך כמו שטוה לבנו שלא ישא אה קרובתי ומוכח
 דאיכא בזה משום כיבוד א"ר] ועמש"ל בזה שאל"ה בשם רע"א
 וגם הוא במחמ"ת לא ראה ד' ריב"ש והתשבץ וסב"י ושאר מקומות
 שהבאתי. [וע' בס' חסידים מן סי' תקס"א עד סי' תקס"ד דמבואר ג"כ
 היפוך ד' מהרי"ק וסב"י הנ"ל וג"ו הראני חתני הרב נ"ל].

בפניו דבזה ליכא גנאי שלא בפניו משא"כ בעובר על לוואתו ולכן
 במלה לבניו ליתן ממונ מירושתה לריכס לקיים והא דשקלו וטרו
 הפוסקים בדיון מלקדה דדוקא במשלים היינו בלשון מנו דהוי לשון
 מחמה או בשאר יורשים או דג"מ דמשום כיבוד און כופים משא"כ
 משום מלקדה והאף ד"ל דהוי משל בן כיון דירשו הממונ והא דבמשלטי
 דיתמי מלה לפרוע חוב אביהם משום כבוד י"ל דהוא בלידוק קלה
 נעילת דלת אבל ממונ' כתובות (דף פ"ו) שכתבו דאין כופין משום
 דשכרה בלה משמע דס"ל דהוי משל בן ויש לרמות וסיים דל"ע לרינא ד"ל
 דהא דהניח להם ריבית דבר מסויס הוי זילתא לאביו אבל משום
 כיבוד י"ל דלא מחייבו ולי"ע עכמ"ד והנה מ"ס ד"ל דמשום כיבוד
 און כופין לפמ"ס רע"א שם בעלמו לעיל דהוי בכלל מורא כבר
 כ' בתשו"ת מהר"ם מינן סב"ל סי' ל"ב דעל מוראו כופין וז"ל ראי'
 מהא דרמב"ם ויוד" סי' רמ"א סי' כל המבזה וכו' מין אורו
 מ"מ וע' צ"ט שם סק"ג וע' צ"ט סי' רמ"ג סק"ו שהעלה
 ג"כ צביאור ד' מוסי"ס כתובות (דף מ') דבכה"ג שטוה על דבריו
 ואינו מקיים הוי בזיון ול"מ מחילה על בזיונו וח"כ מפורש מש"ס
 הנ"ל דגם מממון ירושתו חייב וכבר כתב בר"ן בקידושין שם בתי'
 א' דלעצרו לריך לאבד כל משון שבעולם וגם כבר רמז ממו'
 הה"ג אבד"ק טשארטקוב ז"ל לדברי אס"ו ב"ק (דף ק"ח ע"ב)
 ד"ה האומר ושם כתב וז"ל האומר לבנו קונס שאת נהניתי לי כו'
 בחייו ובמותו כיון שפ"י דבריו אסור ליהנות מן הנכסים ואע"פ
 שטאור ליהנות מהם אפ"ה שלו הן ומשום כבוד אביו שמוה
 לבבדו גם במוות אסור מ למוכרם בפירוש דאיכא מוה"ס ע"כ
 יבית תלקו וכו' ובענין שלא יהי' בו חילול כבוד אביו כילד ישעה
 וכו' ה"י והותן ז"ל עכ"ל. ואם כי דבריו נע"ג מהש"ס דנדרים
 דדייק מיהי דאדם אסור נכסיו לכשילאו מרשותו ולשי' ה"י ה"י
 משום כבוד אביו נגעו בזה מ"מ עכ"פ חוינן דעמו ז"ל דבכה"ג
 אף דהממון שלו מ"מ מחויב בכבוד אביו ובע"כ דס"ל דהוי כביון
 ח"ס אינו מקיים דבריו ועפ"י נראה דא"ל למה שהוכיח הרב מיאג'
 דגם מכבוד בעלמא מחויב בזה עפ"י דברי הג"ו הנ"ל ויש מקום
 לפקפק בדבריו עפ"י התוס' בכתובות (דף פ"ו סו"א) ד"ה פריעת
 כו' ואין כופין כו' משום דהוי מלה שמתן שכרה בלה וכו' והא
 כו' וכל דבר המסויס חייבים להתיר מפני כבוד אביהם חייבי' אבל
 אם לא ה"י מחויבים איכא קלון אביהם הלבך חייבי' לשלם אבל
 משום כבוד למודי' לא עכ"ל. ה"י מבואר דחילקו בזה בין כבוד
 לקלון והתם איכא קלון וע' במת"א הל' ריבית סי' ח' בזה והא
 דלא הקשו בל"ה משום דהוי משל בן משום דאיכא פלוגתא בזה
 ולכן הקשו לכ"ע אבל לפמ"ס היכי דעובר על לוואתו הוי ג"כ בכלל
 קלון א"כ בוודאי חייב גם בממון ירושתו וכמ"ס:

(טו) ובעיקר
 הדין אם צ"ד בממון ירושה מיקרי משל אב
 או משל בן ג"ל ראי' מהא דכתובות (דף פ"ו
 ע"ב) גדר ושבוטה און לו עליך כו' א"י להשביעה כו' אבל יורשו
 משביעין אותה וכו' נדר ושבוטה און לי ולא לירשו עליך וכו' א"י
 להשביעה לא הוא ולא יורשו וכו' ובר"ן שם וז"ל אשמעינן דס"ל
 לתנא דמי היכי דמהני נאמנות לגבי לוח גופי' ה"י מהני על יורשי
 לוח ועל הבאים מכחו משום דירוש כרעי' דאבוב הוא והרי הוא
 כאלו הנכסים ברשותו של לוח עלמו בשעת גזביילא וכו' עכ"ל. וע'
 בא"ח שם צביאור יותר בשם הריטב"א וז"ל ואע"פ שאמר הכא ליפרע
 מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבוטה האור בל"ה הימני לוח עליהו
 אבל כי הימני' הוי מגלי שבממון וקיים ואין בזה משום מורה שחב
 לאמריס שאינו נאמן דההוא כי הימני' למלה עדיין לא בלא הנכסים
 לרשותו של אלו ועל נכסיו הוא דכתב נאמנות וכו' אבל הגאונים
 כולם הסכימו דלגבי יורשי' מהני נאמנות אבל לא לגבי לקוחות
 עלמו בשעת גזביילא משא"כ בלקוחות וכו' עכ"ל. ומבואר דכיון
 שמוה על נכסיו בעודן ברשותו ספיר מחויב הירוש בזה והוי כבשל
 אב וה"ג צ"ד לענין כיבוד. וכה ראי' בתשו"ת הרב הגאון אבד"ק
 הרימלוב ז"ל שהביא ג"כ ראי' לוח מהא דנדרים (דף מ"ב ומ"ו)
 דאוסר פירושיו על חבירו לכשילאו מרשותו ואף דש"ה דאמר
 בחיי ובמותו דהל הקונס בחייו ולא פקע וכמ"ס הב"ה וש"ה סי'
 רט"ו סק"ט אבל הציא מירושלמי פ"ט דב"ק ה"ח ופ"מ מפורש
 דגם במוות לבד חל אבל כבר הרגיש ב"ר שם ומי' דברי הב"ה
 וש"ך וביאר ד' ירושלמי בע"א וע' בשו"ת שו"ת מ"ד ח"ג סי' ק"ג
 מ"ס ג"כ בזה. וע' בש"ג ב"ב פ"ג שחקר און יוכל הבן לירש
 הנכסים

23

אצוי הוא יותר ענין מורא, והגם שרצונו של אדם זה כבודו, מ"מ העיקר בו הוא המורא (ועי' יצמח ה' ע"ב), אבל כבוד העיקר בו הוא לכבודו לעיני בני"א ולנהלו כשאר זקנים חשובים כמ"ס הש"ך (יו"ד סי' רמ סקכ"ב) כה"ג לענין חמיו וזה חייב גם בזקינו, ויש לתת טעם לזה, שהמורא טעם חיובו הוא, לפי שהשוהו הכתוב למקום ששלשה שותפים יש באלה (גדה ל') וכיון שהציוו לעולם חייב במוראו, ולא שייך לומר ק"ו לגבי זקינו שהוא לא הביאו לעולם, ואין לו בו חלק ישיר, אבל כיבוד הוא דרך ארץ, ואנו רואים שגם הנכדים הישרים מכבדים אבותיהם שהוא כבודם לכן שייך קצת ק"ו לגבי אצוי זקינו, ומ"מ באליו חייב יותר כדלפינן מקרא והבן, וזה נחמקו יותר דברי הרה"ק משינאווע וי"ע שאמר להמנח"א (ח"ג סי' לג) שכבוד אצוי זקינו הוא קודם מכיבוד זקינו דבי' שייך יותר ענין כבוד וענין מורא לא שייך בשניהם, לכן יקדים לכבוד לאצוי זקינו, וז"ל לדינא.

וא"כ קדים שהוא ענין כבוד חייב גם בזקינו, ואין חילוק בין בני צוות לבני גנים כמו שהאריך שם באל"מ, ומסיק

שמלך הסבירא זכות הוא לנפש אדם שמתפלל עליו אה אשר יאל מתליו הן מבן הן מבנת עכ"ל, וזהו דלא כמ"ס בשד"ח (מערכת הכף כלל קכא), וזהו א"ש גם מה שהקשה בשד"ח (אסי"ד סס), ומ"מ במגדלו הגם שמלך אנושיות חייב לכבודו, מ"מ אינו נוטל מהאבלים, וכמ"ס כ"ג עיקר לדינא, ובכ"ע מסיק באל"מ שם שאם אמו מוחה מחוייב לשמוע לה, וע"ע יעבץ (ח"א סי' קכט) שדחה דברי מהר"ם חגיז בשני הלכות (סי' מג) דס"ל שכבוד זקינו חמיר עדיף מכבוד אצוי, והוא כמ"ס בפי' שאת"ו בשם המהרש"ג, וע"ע בחלקי"ע (ח"ד סי' טו) ומש"ס בשם הגר"א לחלק בין בן הבת לבן הבן, עימ"ס לעיל בשם האל"מ שאין לחלק בזה, וכי"ל העיקר לדינא, וע"ע בעיבץ שם שכלל המורה לא מאלו שהיה אצוי האב בכלל אב, (וכ"ז מתנגד להמנח"א (דלקמן סי' נה) לגבי חומתו וי"ל ממ"ס בהגמ"י (פ"ג אצל ה"ג) אצל הנכדים תחת אבותיך יהי' צניך, מיהו לא קיי"ל שם הכי יעו"ש) ותל"מ.

והשי"ת יאיר עינינו בתורתו אנס"ו

סימן נה

אב צווה בנו שיצוה את נכדו לשמשו ובנו צריך לו בעצמו — כיבוד חותנו וזקינו ואבי זקינו — דברים שאינו שימוש לגוף האב, למצות כיבוד — ציווה לתת מנכסיו או שלא ללכת למקוה ושלא להתענות שובבי"ם ועוד כה"ג.

נבאר כאן כמה ענינים בהלכות כיבוד או"א (בהמשך הענין), ואתחיל במה שנתפקתי אם האב (הזקן) מצוה לבנו שיצוה את בנו (נכדו) שיש לו איזה שירות, אם חייב משום מצוות כיבוד או"א.

הנה מהשנו"י (ח"ב סי' נ"ד שהבאנו בסי' הקודם) שכתב שהנכד יאמר קדים על זקינו, אין ראוי הגם שהאריך בטעמו לדינא לכן לזכות לאב ואינו רוצה שימחה (יותר מאשתו) ולא קאמר בפשיטות דאיכא עלי' מצות כיבוד אב משום שהוא ה' בודאי מצוה את בנו לעשות כן, וע"כ לדיכא מצוה בזה, דזה אינו שלאחר מיתה ודאי לא שייך לעשות מצות שבמחית חפשי כתיב, להכי לא דן רק משום נח"ר שיש לו מזה כיון שהוא בודאי אוהב את אצוי (ומ"מ שפיר דמינו בסי' הקודם לנידון שנתיי' שם דהא גס אשת אצוי אינו מחוייב לכבדה לאחר מותו, הגם דקיי"ל שאין אדם רוצה שתתבזה אשתו אחר מיתתו כיון שאינו צרור לנו שיש לו נח"ר מזה והבן), ועוד דהכא כיון שלא צויה לבנו להתפלל אחרי זקינו לא שייך מצות כיבוד אלא משום סבירא ואומדנא, אבל אם צויה לבנו לעשות איזה שירות לאצוי מסתברא דשייך בזה מצות כיבוד והבן, אבל בנידון הנ"ל יש להסתפק שאם נאמר כן יוצא שכבוד זקינו קודם לאצוי כיון דהוא ואצוי מניין בכבוד זקינו כמו דקיי"ל שאצוי קודם לאמו משום שהיא חייבת בכבוד צעלה.

אבל יש לדמות שודאי אם לא צויה לו אצוי ללכת לשמש את אצוי אין לנו לומר שהוא מחויב בכבוד אצוי זקינו משום

דגם אצוי חייב בכיבוד אצוי זקינו, כמו שלא מנינו בצעל אמו שחייב לכבודו, משום שהוא ואמו חייבים בכבודו שלא מנינו זאת אלא באלו ואמו שחייב לכבוד שניהם מה"ת אמרינן דכיון דשניהם שוים במצוה כיבוד (והא דהקדימה תורה בכיבוד אב לאם הוא כמ"ס קידושין ל' כידוע) לכן מסבירא אצוי קודם לאמו, אבל בזקינו שאין מצוה כלל מה"ת לכבודו ודאי דלא איכפת להנכד מה שאצוי חייב בכבוד אצוי דעליו מצוה רמיא לכבוד אצוי ולא יותר, וכן בצעל אמו ואינו חייב לכבוד את זקינו אלא כמו חותנו שמכבדו כשאר אנשים חשובים כמ"ס הב"ח והאחרונים (יו"ד סו"ס רמ) וז"ל, וכל מה שהאריכו האחרונים בענין כיבוד זקינו, הדברים צרורים שאין מצוה יותר מכבוד הנ"ל כמו שהציוו מגמ' (סוטה מט) ואין בו רק קצת מצוה ואין לו שום יחס למצות כיבוד אב (וכבר הארכתי בחידושי לאור"ח סי' קלב בזה לכן לא אכפיל הדברים כאן), ועי' בשו"ת מנחת אלעזר (ח"ג סי' לג) מ"ס לענין כיבוד חותנו, וכ"ז שם זע"ג וברור שאין שום יחס לכיבוד חותנו נגד כיבוד אב וז"ל (ומ"ס החרדים אינו רק דרך אסתמכתא וכ"ה דרכו בכל חיבורו כידוע) וכ"כ בזה במק"א והדברים פשוטים ולא ראיתי צורך להאריך בזה (ועי' בחי"א כלל סו סכ"ד כה), ולענ"ד נראה כמ"ס צכ"ז לדינא, ופשוט דחייב דאורייתא הוא רק באו"א ולא יותר.

אבל אם אצוי צויה לו לשלוח בנו שיממשנו אם הבן מצווה לשלוח את הנכד, נראה לכאורה שמתנת כיבוד עליו רמיא, רק יש להסתפק אם האב צריך שיממש אותו

ס"ס וישק משה - חלק ב
הרג"ל ל משה ז"ל זאור צ"ק

ממעות מ"מ נח"ר דילה עדיפא, ומ"מ העיקר כמ"ס
 בחידושי שם דכל שאינו הנאה גמורה (וע"ע בשו"ת תורה
 לשמה מ"ס בזה ולא נחת להא) כיון דמי"ל להאב עב"פ מ"נה
 דרבנן איכא ור"טו של אדם זה כבודו ועב"פ מ"נה איכא, וטוב
 מוכרתי שכ"כ בגר"א סקל"ו שם, והגם שצב"ד כחז דהיינו
 שלא לדחות דוקא אבל יש עליו מ"נה כיבוד מ"מ בשאר
 הליקוטים שם פשוט ל"י דפטור בה"ג, וע"ע במ"ס איתן
 (קידושין לב) בזה יש לדחות ראינו צנקל ואכ"מ, רק גרס לו
 זאת לפי שנעלם ממנו דברי הרשב"א הג"ל ועדיפא מיני'
 קאמר והבן.

ולאחר זמן ראיתי במשיבת נפש (ת"א סי' טו) שהאריך
 טובא אם האב יכל למחות ב"נו מלנהוג חומרא
 בדבר שרוב העולם נוהג בו היחר והביא דברי הרשב"א, והוכיח
 בכמה ראיות, שהגם שאין צענין נח"ר חיוב כיבוד או"א מ"מ
 מ"נה איכא, כמו עובדא דר"י שבתוס' (קידושין לא ע"ב) ר"טו
 של אדם זה כבודו כמו מ"ת שאם קובע עמים לא יענש, מ"מ
 אם מייגע עצמו בתורה כל היום שכרו יותר גדול כי לפוס
 צערא אגרא, וכן בכיבוד או"א יש גבול לחייב להעניש כשימנע
 מ"מ בכל דבר שיוסיף לכבדן מקבל שכר יותר אחר שהמלך
 הקדוש חפץ ביקרם וכן בכל המעשיות שבש"ס (שם) שאינו
 גדר חיוב כלל מ"מ מקבלים שכר ורב טוב הצפון יעו"ש
 וברב"ד (ת"א סי' תקכ"ד) הוכיח שגם אם מחל לו אביו כבודו
 הו"י מ"נה, והביא מהרמ"ה (סופ"צ דב"מ) יעו"ש, מיהו בחו"י
 (כתובות מ' ע"א ד"ה אי) חירצו באופן אחר משמע דלא ס"ל
 כרמ"ה וז"ע, ובכ"ע נראה מכ"ו שבכ"מ שעושה נח"ר להאב
 אפילו אינו חייב בדבר מקיים בזה מ"נה והוא מ"ס התוס' גבי
 ר"ט.

ובחזרו"א (יו"ד סי' קמ"ט סק"כ) כתב, שגם להרשב"א
 הוא בכלל כיבוד אב ומוראו, ובכ"ע הם איירי
 בדבר שאין להאב ר"טו כלל במה שמזוהו, משא"כ בדבר
 דאיכפח ל"י, ומ"ס מהרי"ק (שא"צ לשמוע לאביו כשנושא
 אשה) פ"י שהאב צריך לנטל ר"טו לר"טו ב"נו כמו שא"צ לתת
 להאב שחומד חפצי ב"נו ע"כ, וזה קרוב קצת למ"ס המשיב דבר
 שאם הוא בזיון להאב צריך לשמוע לו שהגם שכבודו מחול אין
 לבזותו, מיהו אינו מוכרח שהרי אינו חייב לתת משלו להאב
 שלא ילך בדגדים קרועים, (והחזרו"א שם סק"צ חמה מאוד על
 הב"מ והס"ך דמ"ל שא"צ לחזר על הפתחים משום כבוד אביו
 דמ"ס מלהביא לו גזולות לאכול, ולענ"ד לא מצינו שהבן חייב
 לבנות א"ע בשביל אביו וזה הוא בכלל של בן, וכה"ג כתב
 בחשורת ש"י (סי' ע"ר) ובפרט אם זייק לו לשמו הטוב,
 והדעת נוטה שא"צ ללכת לזוד הגזולות, אלא חייב להביאו
 מביטו, ונראה שהכלל הוא שדבר שהדרך לבני"א לעשות
 לתצריהם לפעמים, הוא חייב לכבד לעשות חמיד לאביו אבל
 דבר שאין הנהוג לעשות בחנם פטור, ושמעתי בשם הגר"ח מצריסק
 זצ"ל שאחד שאל איתו אם חייב לנטוע לבקר אביו החולה
 ברכב כיון שאינו מחוייב בשל בן והשיב שיטע ברגל ע"כ,
 ולענ"ד אם הדרך רחוק הרבה אינו מדינא רק הוא חוסר
 אנושית ואכזריות ואולי הו"י בגדר בזיון, ומ"מ אטו בזה"ו שכל
 דרך קרוב מעיר לעיר נוסעים יבטל מ"נה כיבוד אב וז"ע.

צעמנו אם חייב לוותר על שימוש משום אביו או לא, ולדעת
 המחבר (בסי' רמ"ה) שכתב שחייב לכבדו בגופו אע"פ
 שמחוץ כך בטל ממלאכתו ויצטרך לחזור על הפתחים ודוקא אי
 אית לכן לתמוני האי יומא אבל אי לי"ל לא מחויב לנטל
 ממלאכתו ולחזר על הפתחים, משמע שאם אינו נחוץ לשימוש
 עד שלא יהי' לו מה לאכול חייב לכבד אביו, וא"כ ה"ה שחייב
 לשלח את בנו, אבל באמת דברי המחבר תמוהים כמו שתמה
 צניאור הגר"א שם ודצריו ברורים, וכאן מקום אחי להעתיק
 מה שכתבתי בגליון היו"ד שלי, ע"ד הגר"א (סקי"ד) וז"ל שם
 נראה דהגר"א הסכים להרמ"ה דלא כהשו"ע וא"צ לכבדו אם
 יצטרך לחזור על הפתחים דהא הכיבוד הוא דוקא משל אב ולא
 משל בן (ומה מלאחי מקום לתמוה ע"ד החו"י שהובא בפ"ת
 שם סוף הסימן) והיות שאכ"מ לא העחקתיו) והכין סוגיין
 דעלמא עכ"ל.

והגם שכתב"א (כלל סו די"ב) לא כ"כ מ"מ מסתברא
 בהגר"א, ולא ידענא למה לא העתיק שיטתו בזה והבן,
 רק לא ראיתי להאריך בזה, משום שראיתי שכבר נשאל ע"ד"ו
 המורה"ג (ח"ב סי' ר' וכן נדפסה בספר בני שמעי' סי' סה)
 ופסק ג"כ שאין לו לשלוח בנו ובפרט ב"נו שמעשה יד"י של אב
 לשמש את או"א וז"יין ג"כ למ"ס צניאור הגר"א שם ואכ"מ"ל,
 ויש להוסיף שאם הוא סמוך על שלחנו הא גם אבידחו הוא של
 אביו לדעת כמה פוסקים אפילו בגדול, ועכ"פ בקטן ודאי הוא
 שלו כמ"ס בחו"מ (סי' ער), וא"כ כל הנאה שימוש הוא
 ממנו של האב יעו"ש, ובכ"ע מסתברא לדינא, דלא מביעיא
 אם הוא מבקש ממנו שישלח לו את בנו שימנעו ויאכל על
 שלחן בנו, ודאי שאינו מחויב לשלחו לשימוש בנו הוא דבר שיווי
 ואין מ"נה כיבוד אלא בשל אב ולא בשל בן, אבל גם אם הוא
 רוצה שיאכל אצלו וישמנעו אינו חייב לשלחו כיון שהוא חייב
 לתנו דעלי' רמיא (כמ"ס בקידושין כט וע"י באה"ע סי' פב
 וביו"ד סי' רמה) וגם על הצד כיון שיש מ"נה על אמה לחנכה
 אינו חייב לשלחה כלל לאביו שאינו דומה חיובו לחינוך וקניה
 שמתגעגע עלי' ביותר, ובפרט שאינה חייבת בכיבוד וקניה
 כאב"י כמוכן (וע"י קידושין שם והבן), אבל נראה שלשלחה
 באופן אקראי בזמן שאינו צריך לשימוש א"מ אינו נוגע כלל
 לצריאות הילדה או הילד, יש מ"נה לשלחו שימנע אב אביו
 ואיכא עלי' מ"נה כיבוד והכל לפי ראות עיני אביו והמורה

ג) ושוב מוכרתי מ"ס ברשב"א (יבמות ו' ע"א ד"ה מה)
 בשם הר"מ, שאין עיקר מ"נה כיבוד אלא במה
 שיש לו בו הנאה כמו מאכילו ומסקהו, אבל אמר לו לעשות
 דבר שאין בו הנאה של כלום אין זה כיבוד שננטה עלי' וכבוד
 זה אין בו עשה של תורה וכו', ואם אמר לו אביו לחמר אחר
 במה להביא דבר שצריך ליהנות ממנו אין זה ממשו של כיבוד
 רק הכשר כיבודו עכ"ד, וא"כ נראה שכל ענין נח"ר גם בחייו
 הוא מדרבנן, וא"כ אם צויה לו להתפלל כיון שכל ענין היא"צ
 הוא רק ענין נח"ר אין בו חיוב כיבוד, וכן אם צויה לבנו שי"ה
 לבנו לעשות חייה דבר אין הכבד חייב לשמוע לו, כיון שאין בו
 גמ"ר לאביו רק משום מ"נה הוא שולחו ואין להנכד מ"נה אלא
 כחם וקניו, (וא"כ דברי הב"י (יו"ד סי' שטו) שכתב דכיון
 דריעא מולה צריך לשמוע לה לאמו שלא להתפלל אחרי וקניו
 ומפחדת מוה, הוא נכון לדינא שהגם אם נימא שאין בזה

←
←

(ו) ובשורת חיים שאל (ח"א סי' ה') דן צמי שזיהו אצוי שלא יהי אפוטרופוס כל ימי חייו אם ישמע לו, והביא מרש"ס (אה"ע סי' נה) שאם ציה לבנו שלא ימן ליחומה רק כו"כ שלא ישמע לו כיון שמצוה הוא, וא"כ לכאורה גם בנידו"ל, וכחז דכיון שאפשר להמנזה להתקיים ע"י אחרים לא יבטל מצוה כיבוד אב, ושזו הביא דברי החו"י (סי' ריד) באשה שזיהתה לבנה שלא ישכיר דירתו לשום אדם ודר שם זקן ח"ח מקדם אם יגרשנו אם לאו והשיב שיגרשנו ולא יעבור על מצוה אמו יעו"ש, ודברי החו"י הובא בפ"ח (סקכ"ג), וזה זמן כתבתי להשיג על החו"י מדברי הרשב"א הג"ל, ועי' בשו"ח מירוש ויהר (סי' עב) שכתב שאב שזיה לבנו ונכדו שלא לשנות מנוסח אשכנז לנוסח ספרד שא"ל לשמוע לו כיון שאינו מפקיד כלום, וכ"כ בשו"מ (מוהדו"ג סי' רנט) שאצו הרה"ק ר"ש מיערוסלאוו ציה עליו שלא יאמר הקדיש עם וילמח פורקני (ואלל החסידים מסופר כל העובדא הזאת באופן אחר ואכ"מ לסיפורי מעשיות), ופסק הישועי"ק שלא ישמע לו ואכ"מ"ל, מ"מ מכל הני דעבדי עובדא צהא, אין ראי' דלשנות לנוסח ספרד הוא מצוה שא"ל להתקיים ע"י אחרים, וכבר כתב הד"ח (או"ח סי' ח') שהוא נוסח הכולל, ועוד שהוא מחסה לכל יו"מ שלא ידבק בהם מרוחות זרות המנשבות ברחוב וכן כל כה"ג, אבל רצו המקילים בכ"ע, ומ"ש בס"ח (סי' חקא"ח חקס"תקסג"תקסד) ע"כ שהוא מדת חסידות גרידא כמו שיראה המעיין והבן, ונלאיתי להאריך בהעתקת הדברים ומה שנקטר לפי דברינו צוה.

במשכנת נפש מי שאצו ציה לו שלא להחמיר בחומרת חדש דמסיק שא"ל לשמוע לאצו רק אם ירצה לעשות נייחא לאצו והפקת רצונו, וכחז שכיון שהעיקר הוא שאין להחמיר בחומרת חדש צוה"ל כלל, מצוה לשמוע לדברי אצו ומקבל שכר ע"ו, רק יעשה לו פתח חרטה, וכה"ג שהוא בעלמו פותח משום כבוד אצו מותר ועוד שמצוה הוא יעו"ש, וכנ"ל לדינא בכל הענינים האלו שהמעין שם יראה דבריו צוררים לדינא.

דמ"ש מהס"ח הנה לא מייבטח להגירסא שלפניו ודאי שאינו שייך כלל לבנידו"ד דאיירי שהבן רוצה להתענות כדי למנוע אצו מתעניותו וע"י שיטטער מתעניות בנו יפסיק האב להתענות וזה אסור, וגם לגירסת המפרש שם הרי כתב בהדיא שכל תענית ממנהג שנהגים אחרים א"ל לשמוע לקול אצו, הרי לך בהדיא שא"ל לשמוע כה"ג לקול אצו כלל, וז"ל לדינא, הן במקוה הן בשאר דבר, ונראה שצתענית שובצו"ם גם הערוה"צ מודה שא"ל לשמוע לאצו גם אם הוא מנטער צוה כיון שיש חיוב בדבר כמ"ש המג"א (סי' תקע"א).

ולדינא (א) ציה לבנו שישלח נכדו או נכדתו לביחור פטור מלצייתו אפילו רוצה לפרנסו (ב) בקשו באקראי בעת שא"צ להם מצוה לשלחו אבל אינו חייב (ג) ציה שלא יהי אפוטרופוס וכל מצוה שאפשר ע"י אחרים יש מצוה ומקבל שכר, ואינו חייב (ד) ק"ו ציהו שלא יתפלל ספרד, הלבנת מקוה, תענית שובכב"ם, לסגף א"ע, בכל תומרא, אם אין בזה צד חיוב (ה) ה"ה ציהו לתת שטר חליצה או לתת סכום מצות (ויתכן שבעירין ריתחא נענשו וצ"ע) (ו) ציהו אפילו בצוואתו שלא ישא או תנשא לפלוני א"צ לשמוע ומ"מ יורשו, ויעשה פעלים שהאב יתוצה (ה) אסר לבקר בבית חמיו וכה"ג אסור לצייתו (ו) יש בזיון לאביו חייב (ז) א"צ לבזות א"ע בשביל אביו וא"צ לתת לו כל הצדקה שיראה בקמצן בעיני כל (ח) דבר שהדרך לטרוח לאהובו לפעמים בחנם חייב אבל דבר שעושים רק בשכר אביו משלם, ולנסוע לאביו חולה בכל יום בביה"ח ע"י בפנים (ח) אביו מצוהו שישמש זקינו הגם שיש מצוה אינו חיוב ואמו קודמת.

וכיון שמצוות כיבוד או"א אין ערוך לה יעשה בכל דבר שאלת חכם, ולעעירים יש להורות כחיד"א ומהרש"ס וערוה"צ ועוד שצכ"ע יציית לאצו, והנסיון הורה שחוסר נסיונס צתחרום, הם עוכריהם בזקנותם, ושאל אביך ויגדך, כי בנין נערים סתירה, (ועי"מ"ש דברי יואל ח"א עמוד קפ"ו דברים מריפוס וצ"י) ועלינו יערה רוח הזורא אגס"ו.

(ז) וראיתי צערוגה הנושס (או"ח סי' יט) שנסאל מי שגזר עליו אצו שלא ילך למקוה אם ישמע לאצו, והביא דברי הרשב"א ומהרי"ק (ולא הביא מכל הנ"ל) וכחז דכיון שהרמ"א (טו"ס רמ) לא העתיק טעם זה ממהרי"ק שם דכה"ג שאינו נוגע לזרעו אין צה כיבוד אב, אולי לא ס"ל (אינו מוכרת ואולי כונת הרמ"א שאין צוה מצוה כלל כמ"ש בשם המש"ג שאין צוה חיוב רק מצוה וכה"ג גם מצוה ליכא, והגר"א והמש"ג ומהרש"ס ס"ל כטעם זה להלכה והבן) טעם זה, ושזו כתב ג"כ שגם להרשב"א הוא מצוה ולא חוב, והביא דברי הס"ח (סי' שמ) שכתב שאם האב מנטער צתעניותו אסור לו להתענות, לכן שזו דן שאם הוא חייב במקוה כגון שהוא בע"ק צריך להמיר נדרו ואולי א"ל לשמוע לו, אבל לטובל בכל יום קודם התפילה כיון שהאב מנטער גם להרשב"א אסור יעו"ש, אבל לא ראה כ"ד האחרונים הג"ל, ובהדיא כתב

סימן נו

פוסק אחד חילק איזה ושאר הפוסקים סתמו הדבר — להוציא ממון ע"י

ס"ס ובפלוגתא דרבוותא.

אחד מחלק צוה אמרינן שאותו הפוסק הוא יחיד, והביא שסכצרא זו כתבו הרשד"ס (אה"ע סי' קכד חו"מ סי' סא), אמנם הרשד"ס עצמו (חו"מ סי' שלצ) כתב ע"ד הב"י (חו"מ סי' קד מחודש ג') שכתב ע"ד מהר"ס שכיון שהפוסקים לא כ"כ ע"כ דליתנהו, וע"י תמה הרשד"ס וכחז שכיון שלא מלאנו חולק אפשר שאר הפוסקים לא נפלו צו לצארו, וכבר

הנה בכמ"ק הבאנו מה שנסתפקו הפוסקים, אם השמיטו הפוסקים דין או חילוק שכתב פוסק אחד אם הם חולקים עליו אם לא.

(א) הנה צ"פ (כללים כלל ד') האריך בכלל זה אם צכ"מ שכותנים הפוסקים דברי התלמוד צתסם ופוסק